

SİVİL İTAATSİZLİK - YÜRÜMEK

Henry David Thoreau

Türkçesi: Aykut Örköp

zePLin

SİVİL İTAATSİZLİK - YÜRÜMEK

Henry David Thoreau

Türkçesi: Aykut Örköp

Zeplin Kitap 06
©2014 Zeplin Kitap
ISBN: 978-605-4849-67-3
Sertifika No: 27938
Tüm hakları saklıdır. Yayıncının yazılı izni olmaksızın
hiçbir yolla çoğaltılamaz.

1. Basım: Eylül 2014

Yayın Yönetmeni: Fuat Sevimay
Editör: Nil Sakman
Tasarım: Zeplin Tasarım
Baskı: Özal Matbaası (0 212 565 25 99)
Matbaa Sertifika No: 26699

Zeplin Kitap, bir Aylak Adam Kültür Sanat Yayıncılık kuruluşudur.
Merkez Mah. Kesir Sok. Çakmak Apt. No: 5/4 Çekmeköy/İstanbul
Tel: (0 216) 640 1979 / (0 542) 586 7961

bilgi@zeplinkitap.com
zeplinkitap.com
facebook.com/zeplinkitap
twitter.com/zeplinkitap

Henry David Thoreau (1817-1862). Amerikan yazar, filozof, şair, tarihçi, kölelik karşıtı, vergi direnişçisi, kalkınma eleştirmeni ve natüralist. 1854'de yayınladığı başyapıtı *Walden* Amerika'nın en önemli entelektüel akımlarından biri olan New England Transendentalizmi için bir örnek eserdir. Amerikan düşünce tarihi, transendentalizm ve naturalizmde bıraktığı izler ne kadar önemliyse, "Sivil İtaatsizlik" (Civil Disobedience, 1849) isimli makalesi de siyasi tarihe bıraktığı iz de o kadar önemlidir. Ödemeyi reddettiği vergi sonucu hapiste geçirdiği bir gece, onun "Sivil İtaatsizlik" isimli makalesini yazmasına neden olmuştur. Daha sonraları Gandhi'nin en büyük ilham kaynağı olacak bu makale, Thoreau'nun en ünlü eserlerindendir. Gandhi'nin dışında Tolstoy ve Martin Luther King gibi önemli isimler de Thoreau'nun düşüncelerinden ve eserlerinden ilham almışlardır.

SİVİL İTAATSİZLİK - YÜRÜMEK

Henry David Thoreau

Türkçesi: Aykut Örköp

zeplin

SİVİL İTAATSİZLİK

"En iyi devlet, en az yöneten devlettir" düsturunu içtenlikle kabul ediyorum ve bu düstura daha hızlı ve sistemli bir şekilde uyulduğunu görmek isterim. Yerine getirildiğinde, nihayetinde benim de inandığım şu sonuca ulaşılır: "En iyi devlet, hiç yönetmeyen devlettir"; ve insanoğlu buna hazır olduğunda, sahip olacağı da bu tür bir devlet olacaktır. Devlet en iyi ihtimalle çıkarlara uygun bir araçtan fazlası değildir, fakat genellikle çoğu devlet ve zaman zaman bütün devletler de bu görevini yerine getiremez. Daimi orduya yöneltilen ve birçoğu haklı ve kabul edilebilir olan eleştiriler, nihayetinde daimi devletlere de getirilebilir. Ne de olsa daimi ordu, daimi devletin bir kolundan başka bir şey değildir. Yalnızca halkın, iradesini uygulamak için seçmiş olduğu bir yönetim biçimi olan devlet de, daha insanlar iradelerini uygulayamadan, aynı şekilde kötüye kullanıma ve yoldan çıkmaya açıktır. Şu anki Meksika savaşına bakın, daimi devleti kendi amaçları için kullanan, nispeten bir avuç insanın eseri; zira halk daha başında bu yola başvurmaya rıza göstermezdi.

Bu Amerikan devleti, her ne kadar yeni de olsa, kendini gelecek nesillere bozulmamış olarak aktarmaya çabalayan ama her an bütünlüğünden bir şeyler yitiren bir gelenek değil midir? Yaşayan tek bir insanın canlılığına

ve kuvvetine sahip değildir; çünkü yaşayan tek bir insan devleti kendi iradesine göre davranmaya zorlayabilir. Devlet halk için bir nevi tahta silahtır ve eğer insanlar onu gerçek bir silah gibi ciddiyetle birbirlerine karşı kullanmaya kalkarsa ortadan ikiye ayrılıverir. Fakat sırf bu yüzden, tamamen gereksiz de değildir; çünkü insanların, akıllarındaki devlet algısını tatmin etmek için o ya da bu şekilde bazı karmaşık düzeneklere ve bunların sesini duymaya ihtiyacı vardır. Böylelikle devletler, insanların ne denli başarıyla aldatılabileceğini ve hatta birbirlerini kendi çıkarları adına nasıl aldatabileceklerini göstermiş olur. Kabul etmeliyiz ki gayet etkileyici; fakat bu devlet, yolundan çıkarken gösterdiği şevk dışında hiçbir girişimi kendiliğinden yürütmemiştir. Bu devlet ülkeyi özgürleştirmez. Batı'ya yerleşimle ilgilenmez. İnsanları eğitmez. Şimdiye kadar başarılan her şeyde Amerikan halkının karakteri rol oynamıştır ve eğer devlet arada bir köstek olmasaydı, halk daha fazlasını da başarabilirdi. Zira devlet, insanların birbirlerini rahat bırakmalarını sağlayacak, çıkarlara uygun bir araçtır ve daha önce belirttiğim gibi en elverişli olduğu an, yönetilenleri en çok rahat bıraktığı andır. Ticaret ve iş dünyası kauçuk gibi olmasa, yasa koyucuların sürekli karşılarına çıkardıkları engelleri aşamazlardı ve bu işleri yürütenler niyetlerine göre değil de yaptıkları işlerin sonuçlarına göre yargılanacak olsalardı; tren yollarına zararlı maddeler koyan fesat kişilerle aynı kategoriye koyulup aynı şekilde cezalandırılmayı hak ederlerdi.

Ancak, bir vatandaş olarak konuşmak gerekirse, kendilerine devlet karşıtı diyenlerin aksine, devletin bir an önce ortadan kalkmasını değil, *bir an önce* daha iyi bir devletin kurulmasını istiyorum. Bırakalım herkes

saygısını hak eden devleti ilan etsin ve böylelikle o devlete ulaşma yolunda bir adım daha atmış olalım.

Ne de olsa iktidar halkın eline geçtiği zaman, çoğunluğun yönetmesine ve bunun uzun süre devam etmesine izin verilmesinin nedeni, çoğunluğun buna hakkının olması ya da bunun azınlığa en adil görünecek yol olması değil; yalnızca çoğunluğun fiziksel olarak en güçlü taraf olmasıdır. Ama her koşulda çoğunluğun hâkim olduğu hükümet, insanların anladığı şekilde bile, adalet mefhumuna dayandırılamaz. Doğru ve yanlışın ne olduğuna çoğunluğun değil, vicdanın karar vereceği bir devlet var olamaz mı? Bu devletlerde çoğunluk, sadece çıkara uygunluk kuralının uygulanabileceği sorulara dair kararlar verse olmaz mı? Bir vatandaş, vicdanını bir an olsun ya da bir nebzeliğine kanun koyucunun eline bırakmak zorunda mıdır? O zaman niçin her insanın vicdanı var ki? Bana göre önce insan olmalıyız, sonra yurttaş. Doğruya gösterdiğimiz saygı kadarını kanunlara da göstermemiz makbul değil. Uymak zorunda olduğumu düşündüğüm tek kanun, doğru bildiğim eylemi dilediğim her zaman yerine getirmemdir. Daha önce defalarca söylendiği üzere, bir kurumun vicdanı yoktur; ancak vicdanlı insanların oluşturduğu bir kurumun vicdanı olur. Kanun, insanı azıcık olsun daha iyi biri haline getirmez; en iyi niyetliler bile kanuna duydukları saygı yüzünden, her gün türlü adaletsizliğe alet olurlar. Kanuna karşı duyulan yaygın ve yersiz saygının sonucu olarak, tabur tabur asker, albay, yüzbaşı, onbaşı, er, topçu yamakları ve diğerleri, hayran olunacak bir düzenle dereleri tepeleri aşarak savaşa koşuyorlar ve bunu istekleri dışında, akıllarına ve vicdanlarına aykırı bir şekilde yaptıkları için bu yürüyüş onlara daha zor geliyor, kalp atışları hızlanı-

yor... Bulaştıkları bu işin lanetli bir iş olduğundan hiç de şüpheleri yoktur; hepsi barış yanlısıdır. Peki, bu adamlar tam olarak nedir? Bunlar insanlar mı, yoksa başlarındaki vicdansız adamların boyunduruğundaki ayaklı kaleler ve cephanelikler mi? Donanma Tersanesi'ne bir gidin ve oradaki bir deniz erine şöyle bir bakın: Ancak Amerikan Devleti'nin yaratabileceği ya da kara büyü ile şekillendirebileceği bir adam görürsünüz. Bir insan değil de insanlığından hatıra olarak sadece bir gölge kalmış, diri diri ve ayakta tabuta konulmuş ve adeta bir cenaze töreniyle silahlarının yanına toprağa gömülmüş bir...

"Ne bir trampet sesi duyuldu, ne bir cenaze ağıtı
Surlara telaşla taşınırken cesedi
Ne de bir fişek attı havaya tek bir asker
Kahramanımızı gömdüğümüz mezarın üstünden"

İnsanlar kitleler halinde Devlet'e böyle hizmet ediyor; insan değil, makine olarak, bedenleriyle. Bu insanlar ordu, milis, gardiyan, polis ya da kanun adamına yardım eden sıradan insanlar oluyorlar. Çoğu durumda ne akıllarını ne de sağduyularını kullanabiliyorlar; kendilerini tahta, taş, toprak seviyesine indiriyorlar. Belki de pekâlâ aynı amaca hizmet edebilecek olan tahta adamlar üretilebilir. Böyleleri, çöp adamdan ya da bir avuç pislikten daha değerli değildir. Değerleri atlar ya da köpeklerle eşdeğerdir. Ama yine de, onlar bile genelde iyi yurttaş sayılır. Başkaları, örneğin kanun koyucular, politikacılar, avukatlar, papazlar, yüksek memurlar Devlet'e en çok kafalarıyla hizmet ederler ve ahlaki ayrım yaptıkları çok nadir görüldüğü için, niyetleri bu yönde olmasa da, Tanrı'ya olduğu kadar Şeytan'a da hizmet ederler. Çok

küçük bir kısıma tekabül eden, kahramanlar, vatanseverler, şehitler, daha geniş bir anlamda reformcular ve *insanlar* gibi diğerleri ise, Devlet'e vicdanlarıyla hizmet eder ve çoğu zaman gerekli bir şekilde onunla karşı karşıya da geldikleri için Devlet tarafından düşman muamelesi görürler. Bilge bir kişi, sadece bir insan olarak yararlıdır ve "rüzgârı önlemek için deliğe tıkılan bir avuç kil" olmayı reddederek sonunda görevini toza terk eder:

> "Ben soylu biriyim, varlıklı olmayacak kadar,
> Başkasının yaveri olmayacak kadar soyluyum
> Ya da yararlı bir hizmetkâr ve araç olmayacak kadar
> Yeryüzündeki herhangi hâkim bir devlete"

Kendini tamamen ahbaplarına adayan insan, onlara bencil ve işe yaramaz görünür; ama kendini onlara yarı bir şekilde adasa dahi iyilik dolu ve hayırsever biri ilan edilir.

Bugün bir insan Amerikan Devleti'ne karşı nasıl düzgün bir şekilde davranır? Ben söyleyeyim: Bunu yaparken, beraberinde getirdiği utancı da taşıması gerekli. Ben, aynı zamanda *köleliğin* devleti de olan bu politik organizasyonu, bir anlığına bile olsa *kendi* devletim sayamam.

Herkes devrim hakkını, yani zorbalığı ve yetersizliği tahammül edilemez boyutlara ulaşan devlete bağlılığı reddetme ve direnme hakkını tanır. Ama neredeyse herkes, bugünkü durumun devrim gerekliliğiyle bir ilgisi olmadığını savunur. Ancak, onlara göre "75 Devrimi"nde durum buymuş. Eğer biri bana bu devletin kötü bir devlet olduğunu çünkü yurtdışından gelen mallara gümrük vergisi koyduğunu söylese, sırf bunun

için bir tantana koparmayabilirim. Çünkü o mallar olmadan hayatıma devam edebilirim; her makinede birbirine sürtünen parçalar olur ve bu da muhtemelen kötülüğü dengeler. Her halükarda ortalığı ayağa kaldırmak daha büyük bir kötülüktür. Ama sürtünme kendi makinesine sahip olursa ve baskı ve soygun örgütlü bir hale gelirse, böyle bir makineye hiç sahip olmayalım daha iyi derim. Diğer bir deyişle, özgürlüğün sığınağı olma iddiasındaki bir ulusun altıda biri köle ise ve ülkenin tamamı haksız bir şekilde yabancı bir ordu tarafından ele geçirilmiş ve askeri kanunlar altına alınmışsa, bence dürüst insanların ayaklanıp devrim yapmasının zamanı gelmiş demektir. Bu görevi daha öncelikli hale getiren ise, işgal edilen ülkenin bize ait olmaması ama işgal eden ordunun bizim ordumuz olmasıdır.

Ahlaki sorular üzerinde otorite sayılan Paley, eserinin "Sivil Hükümete Boyun Eğme Görevi" isimli bölümünde, tüm sivil yükümlülüğü çıkara uygun davranma olarak açıklamaktadır ve "Toplumun çıkarları gerektirdiği sürece, yani kurulmuş olan devlete halka zarar vermeden direnilemiyor ya da bu devlet değiştirilemiyorsa, kurulu devlete itaat etmek artık Tanrı'nın iradesidir" diye devam etmektedir. "Bu ilke kabul edildiği zaman, her bir direniş örneğinde adalet, bir yanda tehlike ile zararı, diğer yanda olasılıklarla masrafları hesaplamaya indirgenir." Paley'e göre, her insan bu hesaplamayı kendisi yapmalıdır. Ancak Paley, çıkara uygunluk kuralının uygulanamayacağı ve birey kadar halkın da ne pahasına olursa olsun adaletli davranmasının gerektiği durumları hesaba katmamış gibi görünüyor. Eğer, boğulmak üzere olan birinin tutunduğu kalası haksız bir şekilde çekip almışsam, boğulacak olsam bile, o kalası ona geri ver-

mem gerekir. Paley'e göre bu, uygunsuz bir eylem olur. Fakat böyle bir durumda kendi canını kurtaran kişi, o canı sonunda kaybeder. Bu halk, kendi varlığını kaybetmek pahasına da olsa, kölelik düzenini sürdürmekten ve Meksika'yla savaşmaktan vazgeçmelidir.

Pratikte, uluslar Paley'in sözlerine katılıyor fakat sormak isterim; Massachusetts'in şu an yaşanan krizde tamamen doğru olanı yaptığına inanan var mıdır?

"Gümüş elbiseli bir fahişe,
Elbisesinin eteği eller üzerinde
Ve ruhu ise çamura bulanmış"

Doğrusunu isterseniz, Massachusetts'te yapılacak bir reforma karşı çıkanlar, Güney'deki yüz bin politikacı değil, buradaki yüz bin tüccar ve çiftçidir. İnsanlıktan ziyade ticaret ve tarımla ilgilidirler. Kölelere ya da Meksika'ya, *ne pahasına olursa olsun*, adil davranmaya hazır değillerdir. Ben uzaktaki düşmanlarla değil; uzaktaki düşmanlarla işbirliği yapan, onların emirlerini yerine getiren, uzaktaki düşmanların yalnızca yardımları sayesinde zararlı olabildiği, yakınımızdaki düşmanlarla savaşıyorum. Hep halkın hazırlıksız olduğunu söyleriz; fakat ilerleme yavaş gerçekleşir çünkü azınlık, çoğunluktan bariz bir şekilde daha akıllı ya da iyi değildir. Çoğunluğun sizin kadar iyi olması, bir yerlerde mutlak bir iyiliğin var olması kadar önemli değildir; çünkü bu iyilik tüm hamuru mayalayacaktır. *Fikren* köleliğe ve savaşa karşı olan, yine de bunlara bir son vermek için hiçbir şey yapmayan; kendilerini Washington ve Franklin'in çocukları olarak gördükleri için elleri ceplerinde oturan, ne yapacaklarını bilmediklerini söyleyen binlerce

insan var. Böyleleri, serbest ticaret problemini özgürlük probleminden daha öncelikli görür, akşam yemeğinden sonra piyasadaki fiyatlarla birlikte Meksika'dan gelen son haberleri okur, muhtemelen sonra da bunların üzerine güzel bir uyku çekerler. Peki, dürüst ve yurtsever bir insanın piyasa fiyatı nedir? Tereddüt ederler, pişmanlık duyarlar, bazen temennide de bulunurlar; ancak hiçbir zaman bir şeyleri gerçekleştirmek için azimli bir çabada bulunmazlar. Başkaları kötülüklere çare bulsun ve biz de pişmanlıktan ve üzüntüden kurtulalım diye, öylece beklerler. Haklı olan için yapacakları en fazla şey, adi bir oy vermek ve yanından geçerken destek olmak amacıyla "Tanrı yardımcı olsun" demektir. Tek bir erdemli insana karşı, erdemin koruyucusu olan dokuz yüz doksan dokuz insan vardır; fakat bir şeye gerçekten sahip olan biriyle muhatap olmak, onu geçici olarak elinde bulunduran biriyle muhatap olmaktan daha kolaydır.

Oy vermek, içinde birazcık ahlak bulunan, doğru ve yanlışla, ahlaki sorularla oynayan bir oyundur; tıpkı dama veya tavla gibidir ve doğal olarak bahis de bu oyuna eşlik eder. Oy verenlerin karakteri ortaya sürülmez. Ben bir ihtimal oyumu doğru olduğuna inandığım şekilde kullanırım; ama doğruluğun galip gelmesini büyük ölçüde dert edinmem. Bunu çoğunluğun kararına bırakmaya razıyımdır. Dolayısıyla çoğunluğun sorumluluğu asla çıkara uygun davranmanın ötesine geçmez. Hatta doğru olana oy vermek, o doğru için hiçbir şey yapmamak anlamına gelir. Oy vererek, insanlara, sana doğru gelen değerin kazanması yönündeki arzunu zayıfça ifade etmiş olursun sadece. Akıllı bir insan, doğru olanın gerçekleşmesini şansın insafına bırakmaz ya da çoğunluğun kudretiyle gerçekleşmesini dilemez. İnsan yığınlarının

eylemlerinde çok az erdem bulunur. Çoğunluk, olur da köleliğin kaldırılması yönünde oy kullanırsa; bu, köleliğe karşı ilgisiz olmaları ya da kaldırılacak pek az bir kölelik kalması nedeniyle olur. O zaman köle olan yalnızca kendileri olur. Sadece, *kendi* oyuyla *kendi* özgürlüğünü temin edecek kişinin oyu köleliğin kalkmasını hızlandırabilir.

Baltimore'da, ya da başka bir yerde, bir Başkanlık adayı belirlemek için toplantı düzenleneceğini duydum; üyeler editörler ve siyaseti meslek edinmiş insanlar olacakmış. Fakat bu toplantıda varılacak kararın bağımsız, akıllı ve saygıdeğer bir insan için ne önemi olur ki? Bu insanın bilgeliğinden ve dürüstlüğünden yararlanmayacak mıyız o zaman? Bazı bağımsız oylara güvenemeyecek miyiz? Ülkede bu toplantılara katılmayan birçok insan yok mu? Fakat hayır. Görüyorum ki sözüm ona saygıdeğer olan bu insan, bu konumdan çekilip ülkesinden umudunu kesiyor. Hem de asıl ülkesinin ondan umudunu kesmesi gerekirken. Bu insan, *uygun* olan tek aday olarak belirlenen ismi anında benimsiyor ve böylelikle kendisinin, demagogların her türlü gayesi için *uygun* birisi olduğunu kanıtlıyor. Bu adamın oyu, ilkeleri olmayan bir yabancının ya da parayla satın alınan bir yerlinin oyundan daha değerli değildir. Ah nerede, gerçekten insan diyebileceğimiz o insan? Komşumun söylediği gibi, sırtında elini geçiremeyeceğin bir omurgası olan insan! İstatistiklerimiz yanlış: Nüfusu olduğundan fazla gösteriyor. Bin mil kareye kaç *insan* düşüyor ki bu ülkede? Belki bir-iki kişi. Amerika, insanların gelip buraya yerleşmelerini teşvik etmiyor mu? Amerikalı insan, iyice küçülerek Tuhaf Kişilerden[1] biri haline geldi. Bir arada

1. 18. yüzyılda, İngiltere'de, birbirlerine zor zamanlarda destek olma.

bulunma organının gelişiminden tanıyabileceğiniz, zekâ ve özgüven eksikliği gösteren; dünyaya gelmekteki başlıca amacı düşkünler evinin düzgün durumda olup olmadığını öğrenmek ve yasaların önünde erkek kıyafetine bürünmeden önce geleceğin dul ve yetimlerine destek olmak amacıyla para toplamak olan; kısacası, kendisini düzgün bir şekilde gömmeye söz vermiş olan sigorta şirketlerinin yardımıyla yaşamayı göze almış biri...

İnsanın görevi, doğal olarak, kendisini herhangi bir yanlışın -bu en büyük yanlış da olsa- ortadan kaldırılmasına adamak değildir, çünkü kendisine ilgilenecek başka konular bulabilir. Ama en azından ellerini temiz tutmak ve yanlış olanı artık düşünmüyorsa bile ona destek olmaya bir son vermek, insanın görevidir. Eğer kendimi başka uğraşlara ve düşüncelere adayacaksam, en azından öncelikle başka birinin omuzlarına yük olmamaya dikkat etmeliyim. Omuzlarından inmeliyim ki o da kendi uğraşlarının ve düşüncelerinin peşinden gidebilsin. Bakın, ne büyük tutarsızlıklar hoş görülüyor. Kasabamdaki bazı insanların, "Hele bir köle isyanını bastırmamı ya da Meksika'da savaşmamı emretsinler; bakalım gidiyor muyum?" dediklerini duymuşumdur. Fakat bu adamların her biri, bizzat bilinçli sadakatleriyle ya da bilinçsiz bir şekilde, dolaylı yoldan, en azından paralarıyla, bu eylemlere iştirak etmişlerdir. Adil olmayan bir savaşta yer almayı reddeden bir asker, o savaşı çıkaran, adil olmayan devleti devam ettirmeyi reddetmeyenler tarafından alkışlanıyor. O asker, eylemlerini ve otoritesini reddettiği ve yok hükmünde saydığı insanlarca alkışlanıyor. Sanki devlet günah işlediğinde kendini cezalandıra-

amacıyla bir araya gelen insanların kurmuş olduğu bir tür yardımlaşma derneği ve bu derneğin üyeleri; "Oddfellows".

cak birini tutacak kadar pişman, fakat bir an için günah işlemeyi bırakacak kadar da pişmanlıktan uzak. Böylece düzen ve sivil iktidar adı altında, kendi acımasızlığımızı yüceltmeye ve desteklemeye zorlanıyoruz. İlk günahın utancının ardından kayıtsızlık gelir; günah ahlaksızlık iken ahlak dışı olur ve yarattığımız hayat içerisinde çok da gereksiz olmayan bir hale bürünür.

En geniş ve yaygın hata, varlığını sürdürebilmek için en çıkarsız erdeme ihtiyaç duyar. Vatanperverlik erdeminin maruz kaldığı hafif serzenişin soylulara yöneltilmesi daha olasıdır. Yapısını ve icraatlarını beğenmedikleri halde, devlete boyun eğerek sadakatini ve desteğini sunanlar, şüphesiz hükümetin en vazifeşinas taraftarıdır ve çoğu zaman reformun önündeki en büyük engeldir. Bazıları Devlet'e başvurarak Birlik'i dağıtmayı ve Başkan'ın taleplerini yok saymayı teklif ediyor. Peki, bu insanlar neden Devlet'le kendi aralarındaki birliği dağıtmazlar ve hazineye giden vergi payını ödemeyi reddetmezler? Devlet, Birlik'e karşı ne konumdaysa, kendileri de Devlet'e karşı aynı konumda değiller midir? Devleti Birlik'e karşı direnmekten alıkoyan nedenler, kendilerinin de Devlet'e direnmesini engelleyen nedenler değil mi?

Bir insanın sadece bir fikir ile yetinmesi ve bununla tatmin olması nasıl mümkün olabilir? Eğer bu düşüncede haksızlığa uğradığını varsayıyorsa bundan keyif alabilir mi? Eğer komşunuz sizi bir dolar bile dolandırmışsa, dolandırıldığınız düşüncesinden keyif almazsınız, dolandırıldığınızı beyan etmekle yetinmezsiniz ya da paranızı geri vermesi için ona dilekçe yazmazsınız. İlk önce paranızı geri alabilmek, daha sonra ise bir daha dolandırılmayacağınızdan emin olmak için etkili adım-

lar atarsınız. İlkeden gelen eylem -doğrunun algısı ve gerçekleştirilmesi- şeyleri ve ilişkileri değiştirir; özünde devrimcidir ve daha önce var olan şeylerle tamamen uyumlu değildir. Sadece devletler ile kiliseleri birbirinden ayırmakla kalmaz, aileleri de ayırır; evet, içindeki şeytani ve kutsal yanları ayrıştırarak bireyi de ayırır.

Adil olmayan yasalar var; onlara boyun eğmekle yetinelim mi, yoksa onları değiştirmek için uğraşırken başarılı olana kadar onlara uyalım mı? Yoksa hiç tereddüt etmeden bu yasaları çiğneyelim mi? Böyle bir devletin boyunduruğundaki insanlar, genelde çoğunluğu bu yasaları değiştirmeye ikna edene kadar beklemeleri gerektiğini düşünür. Eğer direnirlerse, deva derdin kendisinden beter olur diye düşünürler. Ama devanın dertten daha beter olmasının nedeni devletin ta kendisidir. Bunu devlet daha kötü hale getirir. Neden reform geliştirip uygulamaya yanaşmaz? Neden akıllı azınlığa daha fazla değer vermez? Neden daha incinmeden ağlayıp sızlanır? Neden kendi hatalarını tespit edip gösterebilsin diye vatandaşlarını cesaretlendirip daha iyi davranmaya teşvik etmez? Neden hep İsa'yı çarmıha gerer, Kopernik'i ve Luther'i aforoz eder, Washington'ı ve Franklin'i isyancılar olarak gösterir?

Anlaşılan devletin aklına gelmeyen tek suç, kendi gücünün kasıtlı ve gerçekçi bir şekilde yok sayılabileceği olmuştur; eğer gelseydi bu suçun ve cezasının net, uygun ve ölçülü bir tanımını yapmış olurdu. Hiç malı mülkü olmayan bir adam, Devlet'e bir defaya mahsus olsa bile dokuz şilin vermeyi reddederse, bildiğim hiçbir kanun tarafından sınırlanmayan bir süre boyunca hapishanede kalır, bu süre onu hapse tıkanların keyfine kalmıştır sadece. Fakat bu adam Devlet'ten dokuz şili-

nin doksan katını çalmış olsaydı, bir süre sonra özgür kalacaktı.

Eğer adaletsizlik, devlet denen makinenin içindeki zorunlu sürtünmelerden biriyse, bırakın devam etsin; bırakın devam etsin belki zamanla bir şeyler düzelir, zaten makine de kesinlikle aşınacaktır. Eğer adaletsizliğin -sadece kendine ait olmak üzere- makarası, yayı, ipi ya da vinci varsa, belki de devanın dertten daha beter olacağı yönündeki düşüncenizi bir kez daha gözden geçirmeniz gerekir. Fakat bu, sizin başkasına yapılan bir haksızlığın aktörü olmanızı gerektirecekse, ben derim ki, yasaları çiğneyin gitsin. Bırakın hayatınız bu makineyi durduracak bir karşı sürtünme olsun. Benim yapmam gereken şey, her halükarda lanetlediğim bir haksızlığın aktörü olmamaya çalışmaktır.

Kötülüğü önlemek için Devlet'in sağladığı yöntemlere gelince, böyle bir yöntem bilmiyorum. Bu yöntemler çok uzun zaman alır ve bir insanın ömrü o kadar uzun değil. Oysa yapacak başka işlerim var. Ben bu dünyaya onu daha iyi bir yer yapmak için uğraşmaya değil, iyi ya da kötü, içinde yaşamaya geldim. Bir insan her şeyi yapmakla yükümlü değildir, bir şeyler yapınalıdır yalnızca ve *her şeyi* yapamayacak olması, *bir şeyleri* yanlış yapması gerektiği anlamına gelmez. Valiye ya da yasama organına dilekçe yazmak benim işim olmadığı gibi, bana dilekçe yazmak da onların işi değildir. Taleplerime kulak asmadıklarında, ne yapmam gerekir o halde? Mevcut durumda Devlet, tüm yolları kapamış durumda. Çünkü asıl kötülük, anayasasının ta kendisinden geliyor. Bu söylediklerim sert, inatçı ve tavizsiz görünüyor olabilir fakat insan ancak kıymet bilen ve hak eden ruhlara karşı nezaket gösterir. İyiye doğru değişim de böyledir,

tıpkı insan bedenini sarsan doğum ve ölüm gibi.

Şunu söylemekte hiçbir sakınca görmüyorum: Kendilerine kölelik karşıtı diyenler hem canları hem de mallarıyla Massachusetts hükümetine olan tüm desteklerini geri çekmeli, bir kişi fazlalıkla çoğunluk elde edene kadar da beklememelidirler. Bence yanlarında Tanrı'nın olması yeterlidir, bir kişilik çoğunluğu beklemelerine gerek yoktur. Ayrıca, komşularından daha haklı olan bir insan, hâlihazırda bir kişilik çoğunluğu elde etmiş demektir.

Ben bu Amerikan hükümetiyle, ya da onun temsilcisi olan Devlet'le yılda sadece bir kez, vergi memuru aracılığıyla muhatap olurum. Benim gibi birinin onunla karşılaşmasının tek yolu budur. Bu karşılaşmada açık bir şekilde "beni tanı" der. Bu görüşmede onunla muhatap olmanın en basit, en etkili ve mevcut koşullar altında en gerekli yolu, kendisinden pek hoşnut olmadığınızı, onu sevmediğinizi ifade etmenin en güzel yolu onu yok saymaktır. Uğraşmak zorunda olduğum kişi, sivil komşumdur, vergi memurudur; benim yegâne münasebetim komşumla, -çünkü ben kâğıt parçalarıyla değil, insanlarla didişirim- gönüllü bir şekilde hükümetin adamı olmayı seçen vergi memuru komşumla olur. Bu adam bana, saygı duyduğu iyi niyetli bir komşusu olarak mı, yoksa düzenin ve huzurun karşıtı bir çılgın olarak mı davranacağına karar verene dek ve bu kararı verirken komşuluk sınırlarının dışına taşmamaya özen gösterir bir şekilde hareketlerinin kaba ve sert olmamasına dikkat edene dek; nasıl bir adam olduğunun ve devlet adına ne yaptığının farkına nasıl varacak? Şunu iyi bilirim ki; bu Massachusetts eyaletinde isimlerini sayabileceğim bin adam, yüz adam, on adam -dürüst adamlar- hatta tek

bir DÜRÜST adam, köle sahibi olmaktan vazgeçseydi, bu ortaklıktan çekilmiş olsaydı ve bu nedenle hapishaneyi boylamış olsaydı, Amerika'da kölelik çoktan bitmiş olurdu. Bir kişinin eylemi önemsiz görünüyor olabilir, ancak ilk defasında iyi yapılmış bir iş sonsuza dek iyi sonuçlar doğurur. Ama biz daha çok konuşmayı seviyoruz, görevimizin bu olduğunu söylüyoruz. Reformcular gazeteleri araç olarak kullanıyorlar ama tek bir insanı dahi kullanamıyorlar. Devlet'in elçisi olan ve günlerini Meclis'te insan hakları sorununun çözümünü konuşmaya adayan komşum, Carolina Cezaevi'ne atılmaktan korkmak yerine bir Massachusetts (yani şu anda aralarındaki anlaşmazlığın nedeni sadece konukseverliğe yakışmayan davranışlar olsa da, kölelik suçunu tamamen kardeş eyaletine yıkmaya can atan eyaletin) tutuklusu ile bir hücrede oturmuş olsaydı, Meclis bu sorunun çözümünü tamamen bir sonraki kışa erteleyemezdi.

İnsanları adaletsiz bir şekilde hapishanelere tıkan bir devletin hükmü altında yaşayan adil bir insanın bulunması gereken tek yer o hapishanelerden biridir. Bugün Massachusetts'in daha özgür ve daha az umutsuz insanları için sağladığı tek yer hapishaneleridir. Böylece Devlet, zaten ilkeleri nedeniyle orada olmayı seçen insanları demir parmaklıklar arkasına koymuş olur. Irklarına yapılan yanlışların hesabını sormak için gelen kaçak bir kölenin, şartlı tahliyesi olan Meksikalı mahkûmun ve Kızılderili'nin bu insanları bulacağı yer, o tecrit edilmiş ama daha özgür ve daha onurlu yer olacaktır. Bu demir parmaklıkların ardı, Devlet'in kendisiyle birlikte olmayıp kendisine karşı gelen insanları koyduğu bir mekândır ama özgür bir insanın, köle-devletinde onuruyla bulunabileceği tek yer de orasıdır. Eğer hapse düşen bazı insan-

lar, orada etkilerinin kaybolacağını, seslerinin Devlet'in kulağına etki etmeyeceğini, duvarların arasında eskisi gibi bir düşman olamayacaklarını düşünüyorlarsa; bu insanlar ne gerçeğin yalandan daha etkili olabileceğinin, ne de adaletsizliği bir parça tecrübe eden bir insanın buna karşı nasıl güçlü ve etkili bir şekilde savaşabileceğinin farkında değiller demektir. Oyunuzu, bütün oyunuzu verin; sadece bir kâğıt parçasını değil, tüm etkinizi ortaya koyun. Azınlık çoğunluğa uyduğunda güçsüzdür; hatta bir azınlık bile değildir o zaman. Ama tüm ağırlığıyla direndiğinde karşı konulamaz bir güç olur. Eğer Devlet, herkesi hapse atmak ile köleliği kaldırmak ve savaşı bitirmek arasında bir seçim yapmak zorunda kalırsa, kararını verirken tereddüt etmeyecektir. Eğer bin tane insan bu yıl vergilerini ödemese, bu şiddetli ve kanlı bir eylem olmazdı; asıl bu vergileri ödemek ve Devlet'in şiddetine, masum kanı dökmesine destek olmak kanlı bir eylemdir. Bu, tabii eğer böyle bir şey mümkünse, 'barışçıl devrim' denen şeyin tanımıdır. Eğer herhangi bir vergi memuru ya da herhangi bir devlet görevlisi, bana gelip de "Peki ne yapmalıyım?" diye sorarsa -ki bir defasında bir tanesi sormuştu- benim ona cevabım, "Eğer gerçekten bir şeyler yapmak istiyorsan, görevinden istifa et" olur. Yurttaşlar devlete olan bağlılıklarını redderse ve görevliler de istifalarını sunarsa, devrim gerçekleşmiş demektir. İsterse biraz kan da dökülmüş olsun. Vicdan yaralandığı zaman da bir tür kan dökülmez mi? Bu vicdan yarasından bireyin gerçek insanlığı ve ölümsüzlüğü kanayarak akar ve o insan hiç bitmeyen bir ölüme sürüklenir. İşte bu kan akıyor artık.

Suç işleyenin mallarına el konulması yerine, hapse atılmasını etraflıca düşündüm. Neticede iki ceza da aynı

kapıya çıkıyor. Çünkü katıksız bir hakkın peşinde koşanlar, yani yozlaşmış bir Devlet için en tehlikeli olan kişiler, genelde mal mülk sahibi olma derdine düşmezler. Böyle insanlara Devlet'in pek bir hizmeti olmaz, o nedenle, azıcık bir vergi gözlerinde büyür, hele ki yaşamlarını bilek gücüyle kazanmak zorundalarsa. Eğer para kullanmadan yaşayan insanlar olsalardı, devlet onlardan para talep etmek konusunda tereddüde düşerdi. Fakat zengin insanlar -kırıcı bir karşılaştırma yapmak için söylemiyorum- kendisini zenginliğini borçlu olduğu kuruma satmıştır. Şu kesin ki, ne kadar para, o kadar az erdem demektir. Para bir insanla arzuladığı nesneler arasına girdiğinde, o nesneleri o insan adına alır ve bunu başarmak da büyük bir erdem değildir. Para zenginlerin normal şartlarda cevaplamak zorunda kalabileceği birçok soruyu halı altına iter, ortaya da tek bir soru atar. Bu soru gereksiz ve zor bir sorudur: Bu parayı nasıl harcamalı? Böylelikle zenginin ahlaki temelleri ayaklarının altından kayıp gider. Araç dediğimiz şeyler arttıkça, yaşamın olanakları orantılı olarak azalır. Bir insanın zengin olduğunda kendi kültürü için yapabileceği en iyi şey, yoksulken tasarladığı planları gerçekleştirmeye çalışmasıdır. İsa, Herodiyalılar'a içinde bulundukları koşullara uygun bir yanıt vermiştir. "Bana vergi için ödediğiniz parayı gösterin" demişti onlara. Biri cebinden parayı çıkarıp İsa'ya uzatmıştı. Bunun üzerine İsa, "Sezar'ın geçerli kıldığı, üzerinde Sezar'ın resmi olan parayı kullanıyorsanız, yani Devlet'in yurttaşlarıysanız ve Sezar'ın sağladığı imkânlardan faydalanıyorsanız, o halde talep ettiğinde parasının bir kısmını geri verin; Sezar'ın hakkını Sezar'a, Tanrı'nın hakkını da Tanrı'ya geri verin" demiş ve neyin neye ait olduğu konusunda onların ka-

fasını daha da karıştırmıştı. Dinleyenlerin de zaten bunu bilmek gibi bir niyetleri yoktu.

En özgür komşularımla konuştuğumda idrak ediyorum ki, sorunun büyüklüğü ve ciddiyeti üzerine ne söylerlerse söylesinler, ya da kamu huzuruna ne kadar saygı duyarlarsa duysunlar, işin sonu şuna varıyor: Devlet'in kanatları altından çıkmaya cesaret edemiyorlar, eğer ona boyun eğmezlerse mülklerinin ve ailelerinin başına gelebilecek şeylerden ürküyorlar. Bana gelirsek, Devlet'in beni korumasına bel bağladığımı düşünmek bile istemem. Ancak iş vergi vermeye geldiğinde, Devlet'in otoritesini reddedersem, Devlet yakında benim tüm mülklerime ve varlıklarıma el koyar, beni ve çocuklarıma sonu gelmez biçimde eziyet eder. Bu çok zor bir durum. Bu bir insanın namusuyla yaşarken aynı zamanda rahat bir yaşam sürdürmesini engeller. Bu nedenle mal mülk edinmenin de çok bir anlamı olmaz, çünkü nasıl olsa günün birinde elinizden alınacaktır. Böyle olunca bir yerleri kiralamalı ya da oralara izinsiz yerleşmeli, az miktarda ürün yetiştirmeli ve onları kısa sürede tüketmelisiniz. Kendi içinizde yaşamalı, sadece kendinize bağımlı olmalı, yeni bir başlangıç için her zaman hazır durumda olmalı ve çok fazla insan ilişkisinin içinde yer almamalısınız. Bir insan, eğer Türk devletinin uslu bir vatandaşı olursa, Türkiye'de bile zengin olmayı başarabilir. Konfüçyüs şöyle der: "Eğer bir devlet aklın ilkeleriyle yönetiliyorsa, fakirlik ve sefalet utanılacak şeylerdir; eğer bir devlet aklın ilkeleriyle yönetilmiyorsa, utanılacak şeyler zenginlik ve şan şereftir." Hayır: Massachusetts'in koruyucu elinin özgürlüğümün tehlikeye girdiği uzak bir güney limanına kadar uzanmasını isteyinceye dek, ya da kendi yurdumda kimseye rahatsızlık vermeden bir ev

yapmayı aklıma koyuncaya dek, Massachusetts'e bağlılık yemini etmeyi ve malımda mülkümde hak sahibi olmasını reddedebilirim. Devlet'e itaatsizlikte bulunmanın cezası, bana her yönden, itaat etmenin cezasından daha az pahalıya patlar. Bu durumda sanki değersizmişim gibi hissederim.

Birkaç yıl önce Devlet, kiliseyi temsilen karşıma çıktı ve bana, babamın vaktiyle vaazlarını hiç kaçırmadığı, benimse bir kere bile dinlemediğim bir papaza destek amacıyla belli bir miktar para ödememi emretti. "Öde," dedi bana, "ya da hapse girmeyi göze al". Ödemeyi reddettim. Fakat ne yazık ki, başka birinin bu parayı ödeyeceği tuttu. Neden papazın öğretmene destek olmak için vergi ödemediğini ama öğretmenin papaza destek olmak için vergi ödemek zorunda olduğunu hiç anlamam. Ben Devlet'in bir öğretmeni değildim ama gönüllü olarak öğretmenlik yapıyordum. Neden liseler de, tıpkı kilise gibi, bir vergi talebi hazırlayıp bunu Devlet aracılığıyla tahsil etmeye çalışmaz, bilmiyorum. Bununla birlikte, ilgili memurun talebi üzerine, şöyle bir yazılı beyanda bulundum: "İşbu beyanla bilin ki, ben, Henry Thoreau, kendi irademle katılmadığım hiçbir topluluğun üyesi olarak sayılmak istemiyorum." Bu yazıyı sicil memuruna teslim ettim. Kilisenin üyesi olmak istemediğimi böylelikle öğrenmiş olan Devlet, o günden beridir benden benzer bir talepte bulunmadı; ama o zamanki fikri konumunda da herhangi bir değişikliğe gitmedi. Eğer isimlerini biliyor olsaydım, şimdiye dek üyesi olmadığım bütün derneklerden tek tek ayrılırdım; ama bu derneklerin isimlerinin yazılı olduğu tam listeyi nerede bulurum bilmiyorum.

Tam altı yıl boyunca kelle vergisini ödemedim. Bu

nedenle bir defasında tek geceliğine mahsus olmak üzere hapse atıldım. Hapishanenin sağlam taştan örülü, iki üç ayak kalınlığındaki duvarlarını, bir ayak kalınlığındaki demir ve tahtadan yapılı kapısını, ışığı süzen demir parmaklıkları seyrederken, beni sadece kan, kemik ve etten ibaret görüp oraya atan kurumun aptallığına şaşırmaktan alıkoyamadım kendimi. Sonunda, yapacağı en iyi şeyin beni hapishaneye tıkmak olduğuna kendini ikna etmiş ve benden yararlanmayı düşünmemiş olmalı kanaatine vardım. Şunu gördüm ki, hemşerilerimle aramda örülü taştan bir duvar vardı; fakat benim kadar özgür olabilmeleri için yıkmaları ya da aşmaları gereken çok daha büyük bir duvar mevcuttu. Bir an bile kendimi hapsedilmiş hissetmedim, duvarlar gözüme büyük bir harç ve taş israfı olarak göründü. Hatta sanki benden başka kimse aslında vergisini ödememiş de bir tek ben ödemişim gibi hissettim. Bana nasıl yaklaşmaları gerektiğini hiçbir şekilde bilmiyorlardı, yaklaştıkları zaman da görgüsüz insanlar gibi davrandılar. Her tehditlerinde ve her iyi sözlerinde bir acemilik vardı. Kafamdaki temel düşüncenin, duvarların öte tarafında olmak olduğunu sanıyorlardı. Düşüncelerimi engelleyebilmek adına sergiledikleri kapıları kapatma uğraşını gördükçe kendimi gülmekten alamadım. Aslında en tehlikeli şey düşüncelerimdi, ama yine de hiçbir engelle karşılaşmadan onları izleyip dışarı çıkabiliyordu. Bana ulaşmayı başaramadıkları için, bedenimi cezalandırmaya karar verdiler; tıpkı husumet kurduğu birisine karşı bir şey yapamayınca, öfkesini onun köpeğinden çıkaran bir çocuk gibi. Anladım ki Devlet, budalanın tekiydi, gümüş kaşıklarının çalınmasından korkan yalnız bir kadın gibi ürkekti ve dostlarıyla düşmanlarını birbirinden ayırmayı bilmiyordu. Ona kar-

şı kalan son saygımı da kaybettim ve kendisine acımaya başladım.

Devlet, bu yöntemle, bir insanın algılarıyla, zekâsıyla ve ahlakıyla karşı karşıya gelmek yerine, onun bedeniyle karşı karşıya gelmeyi tercih eder. Devlet, daha üstün bir zekâya ya da onura değil, sadece daha üstün bir kaba kuvvet gücüne sahiptir. Bir şeylere zorlanmak için dünyaya gelmedim. Ben nasıl uygun görüyorsam, ona göre yaşarım. Görelim bakalım, kim daha güçlüymüş. Çoğunluğun sahip olduğu kudret nedir ki? Ancak, benimkilerden daha yüksek kanunlara itaat edenler beni bir şeylere zorlayabilir. Beni kendileri gibi yapmaya uğraşırlar. İnsanların, başka insan toplulukları tarafından o ya da bu şekilde yaşamaya zorlandığını hiç duymadım. Bu nasıl bir hayat olurdu ki? Karşıma çıkıp, bana, "Paran ya da hayatın" diye seslenen bir devlete neden acil bir şekilde o parayı teslim etmeliyim ki? Büyük bir darboğazda olabilir ve ne yapacağını bilmiyor olabilir. Bu durumda benim yapabileceğim bir şey yok. Ben nasıl kendi başımın çaresine bakıyorsam, o da bakmalı. Bunun için ağlanıp sızlanmaya değmez. Ben toplum mekanizmasının başarılı bir şekilde işlemesinden sorumlu değilim. Ben bir mühendisin oğlu değilim. Benim algım şudur: Bir palamut ve kestane ağacı, yan yana tohum verdiğinde, biri durağan kalıp diğerine yeşerme şansı vermez; doğalarına uygun bir şekilde ikisi de dallanıp budaklanır ve büyür, ta ki biri diğerini gölgeleyip onu gölgeleyene ve yok edene dek. Bir bitki kendi doğasına uygun yaşamazsa ölür; keza insanlar da öyle.

Hapishanede geçirdiğim gece oldukça garip ve ilginçti. İçeri girdiğimde, gömlek giymiş mahkûmlar avluda akşam havasını teneffüs ediyor ve hoş bir sohbetin

tadını çıkarıyorlardı. Ama daha sonra gardiyan geldi ve, "Hadi beyler, içeri girme vakti," dedi. Ardından herkes dağıldı, mahkûmların hücrelerine dönerken çıkardıkları ayak seslerini duyabiliyordum. Gardiyanlardan biri, bana hücre arkadaşımı tanıttı. Gardiyana göre o birinci sınıf ve akıllı bir adamdı. Kapı kapandıktan sonra, hücre arkadaşım bana şapkamı nereye asınam gerektiğini gösterdi ve hücrede nasıl yaşadığını anlattı. Hücre ayda bir defa olmak üzere tertemiz olacak şekilde yıkanıyordu ve bu, diğer tüm hücreler arasında en temiz, en iyi döşenmiş ve muhtemelen en rahat yerdi. Doğal olarak, önce nereli olduğumu sordu ve hapse neden düştüğümü öğrenmek istedi. Ona sebebini anlattıktan sonra, aynı soruyu kendisine yönelttim, tabii dürüst bir adam olduğunu varsayarak, dünya döndükçe de öyle olduğuna inanırım. "Neden mi buraya düştüm?" diye sordu ve devam
30 etti: "Bir ambarı yaktığım iddiasıyla beni buraya attılar. Ama asla böyle bir şey yapmadım." En olası ihtimalle, bir gece sarhoşken ambara girmiş, piposunu yakmış ve yanlışlıkla ambarı ateşe vermiş olabileceğini düşündüm. Akıllı bir adam olarak biliniyordu. Tam üç aydır hapiste, mahkeme zamanının gelmesini bekliyordu ve daha da fazla bekleme ihtimali vardı. Ama şimdiye kadar rahat yaşadığı ve kendisine iyi davranıldığı için, içine kapanmış ve uysallaşmış.

Bir pencerede o duruyordu, diğerinde ben. Gördüm ki, insan burada uzun süre kalırsa, başlıca meşgalesi dışarıyı seyretmek oluyor. Kısa zamanda, oraya bırakılan dini kitapçıkların hepsini okudum. Önceki m. hkûmların nerelerden kaçtığını, parmaklıkların neresinden ve nasıl kesildiğini inceledim. Bu hücrelerde yaşamış olan birçok insan hakkında hikâyeler dinledim ve fark ettim ki,

burada bile duvarların ötesinde anlatılmayan bir tarih ve öyküler vardı. Belki de burası, koca kasabada şiirlerin bestelendiği, kâğıtlara döküldüğü ama hiçbir zaman yayımlanmadığı tek evdi. Bana, kaçma denemesinde bulunurken yakalanan birkaç genç adam tarafından bestelenen upuzun bir şiir listesi gösterdiler. Gençler daha sonra bu şarkıları söyleye söyleye sinirlerini çıkarmışlar.

Kendisini bir daha göremem korkusuyla, hücre arkadaşımın ağzını elimden geldiğince aradım; ama sonunda bana yatağımı gösterdi ve lambayı söndürme görevini verdi.

O hücrede bir gece geçirmek, görmeyi asla beklemediğim uzak bir ülkeye seyahat etmek gibiydi. Sanki o geceye kadar ne kasabadaki saat kulesinin sesini duymuştum ne de köyü saran gecenin sesini; çünkü demir parmaklıkların içinde olan penceremizi açık bırakarak yatıyorduk. Doğduğum köyü orta çağ ışıkları altında görüyor gibiydim. Bizim Concord, Ren Irmağı'na dönüvermişti şimdi, şövalyelerin ve kalelerin görüntüleri geçiyordu gözlerimin önünden. Sokaklarda dolaşan eski kasabalıların sesleriydi sanki duyduklarım. Komşu köy konağının mutfağında söylenen ve yapılan şeylerin gönülsüz bir dinleyicisi ve izleyicisi gibiydim; benim için yepyeni ve ender bir deneyim oldu. Doğduğum kasabaya daha yakından bakıyordum. Tam anlamıyla içindeydim. Kurumlarını daha önce görmemiştim hiç. Burası da, bir eyalet kasabası olan bu kente özgü kurumlardan birisiydi. Halkın nelerle meşgul olduğunu ve ne iş gördüğünü kavramaya başladım.

Sabah, kahvaltımız, kapının altındaki delikten bize doğru uzatıldı. Kapı deliğinden geçebilecek boyuttaki dörtgen teneke kaplarda azıcık bir çikolata, esmer ek-

mek ve demir bir kaşık vardı. Artıkları almaya geldiklerinde, kalan ekmeği onlara geri verecek kadar acemiydim; ama hücre arkadaşım bu hareketime engel oldu ve kalan ekmeği öğle ya da akşam yemeği için saklamamı söyledi. Hemen sonra kendisi, komşu tarlalardan birine ot yolmaya gitti. Oraya her gün gider, öğleden önce de dönmezmiş. Dolayısıyla, beni bir daha görmeyeceğini düşünerek bana veda etti.

Hapisten çıktığım zaman -biri devreye girmiş ve benim yerime vergimi ödemişti- çevrede, hani genç yaşında cezaevine düşüp de ancak saçları ağardıktan sonra özgür kalabilen birinin görebileceği türden büyük değişiklikler gözüme çarpmadı. Yine de bir değişiklik hissettim, -kasaba, eyalet, ülke- zamanla ilgisi olmayan bir değişiklik. Aralarında yaşadığım insanlara iyi komşular ve arkadaşlar olarak pek de güvenemeyeceğimi gördüm.

Arkadaşlıkları sadece iyi zamanlar içindi ve her zaman doğru olanı yapmak gibi bir dertleri yoktu. Önyargıları ve batıl inançlarıyla, Çinliler ya da Malezyalılar gibi bana çok uzak bir ırka mensuptular. İnsanlara iyilik edebilmek adına hiçbir fedakârlık yapmıyorlardı, hiçbir riske girmiyor, mallarını ve mülklerini bile tehlikeye atmıyorlardı. Pek soylu da değillerdi; hırsız onlara nasıl davranıyorsa, onlar da hırsıza o şekilde davranıyordu. Ne de olsa, birkaç dini törenle, duayla ve bir fayda sağlamayan sabit bir yolda dümdüz ilerlemekle ruhlarını kurtaracaklarını düşünüyorlardı. Bu şekilde komşularımı haksız bir şekilde yargılıyor olabilirim. Öyle zannediyorum ki, birçoğu, kasabalarında cezaevi gibi bir kurumun olduğundan bile habersizdir.

Bir zamanlar bizim kasabada şöyle bir gelenek vardı: Borçlarını ödeyemediği için hapse düşen bir zavallı,

cezaevinden çıktığı zaman, eşi dostu kendisini karşılarken parmaklarını üst üste çaprazlama koyar -böylece ellerine hücre penceresi görünümü verir- ve oradan, "Merhaba" diye selamlarlardı onu. Benim komşularım beni bu şekilde selamlamadı. Daha ziyade, çok uzun bir yolculuktan dönmüşüm gibi önce uzun uzun bana, sonra birbirlerine baktılar. Onarılan ayakkabılarımı almak için ayakkabıcıya giderken yakalayıp hapse atmışlardı beni. Ertesi gün salıverilince, çarşıdaki işlerimi halletmeye kaldığım yerden devam ettim. Ayakkabılarımı aldıktan sonra bir yabanmersini ziyafetine katıldım. Meyveler sabırsızca beni bekliyorlardı. Çok geçmeden atımın koşumları takıldı ve yarım saat içinde, iki mil uzakta, en yüksek tepelerimizden birinde bir böğürtlen tarlasının tam ortasında buldum kendimi. Buradan Devlet hiç görünmüyordu.

İşte 'Mahpusluğumun Öyküsü' tam olarak böyle.

Yol vergisini ödemeyi hiçbir zaman reddetmedim. Çünkü kötü bir 'vatandaş' olmaya ne kadar hevesli isem, iyi bir komşu olmaya da o kadar hevesliyimdir. Okulları desteklemekten de asla geri kalmam, hemşerilerimin iyi eğitim alması için üzerime düşeni yaparım. Kelle vergisini ödemeyişimin, bu verginin içeriğindeki herhangi bir madde ile ilgisi yok. Ben yalnızca Devlet'le bir bağlılık ilişkisi kurmak istemiyorum, köşeme çekilmek ve ondan uzak durmak istiyorum. Dolarımın nereye harcandığıyla ilgilenmem, bunu dert edinmem. Ta ki dolarımla bir adam, ya da birini öldürmek için bir silah satın alırlarsa -ki bunda doların bir suçu yoktur- o zaman iş değişir. Ama Devlet'le bir bağ kurarsam, bunun nereye varacağıyla ilgilenirim, bunu dert edinirim. Aslında, kendi yöntemlerimle, Devlet'e karşı sessizce bir savaş yürü-

tüyorum ama böyle durumlarda olağan olduğu üzere, Devlet'i elimden geldiğince kullanacağım ve ondan yararlanacağım.

Devlet'e olan sevgileri nedeniyle, benden istenen vergiyi ödeyenler, zaten kendi adlarına gerçekleştirdikleri bir eylemi tekrarlamış oluyorlar, dahası, adaletsizliği Devlet'in ihtiyaç duyduğundan daha geniş çapta desteklemiş oluyorlar. Eğer vergiyi, vergilendirilen kişiye karşı duydukları gereksiz ilgi nedeniyle, onun mülkünü kurtarmak ya da hapse girmesini önlemek için öderlerse; bunun nedeni kişisel duygularının kamu yararının önüne nasıl geçtiğini yeterince düşünmemiş olmalarıdır.

İşte bu, şu an bulunduğum konumdur. Ama insan böyle durumlarda gereğinden fazla korumacı olmamalı, eylemleri önyargılı bir şekilde değerlendirilecek diye düşünmemeli ya da başkalarının fikirlerine gereğinden fazla saygı göstermemeli. İnsan yalnızca benliğine ve yaşadığı âna bağlı kalmalı.

Bazen şöyle düşünüyorum: Bu insanlar iyi niyetli ama cahiller; nasıl yapacaklarını bilseler, bir şeyleri daha iyi yapmaya çalışırlar. Öyleyse komşularını, sana karşı içlerinden gelmeyen bir şekilde davranmaya zorlayıp neden onları üzesin ki? Fakat yine düşünüyorum ve diyorum ki: Bu, onların yaptığını benim de yapmam için ya da başkalarının farklı bir nedenle daha büyük üzüntüler yaşamasına izin vermem için geçerli bir neden değil. Kimi zaman da kendime şunu söylüyorum: Fevri olmayan, kötü niyet barındırmayan, kişisel duygularına kapılmayan milyonlarca insan sizden birkaç şilin talep etse -mevcut taleplerini geri çekmek ya da değiştirmek imkânları olmadan, ki yapıları böyledir- sizin de başka milyonlarca insana başvurma imkânınız olmasa, bu ezici

kaba gücün karşısına çıkmak akıl kârı olur mu? Soğuğa, açlığa, rüzgâra ve dalgalara karşı direnmiyorsunuz ve buna benzer binlerce zaruri duruma da sessizce, inatla boyun eğiyorsunuz. Kafanızı ateşe uzatmıyorsunuz değil mi? Ancak, sözünü ettiğim güç tamamıyla kaba bir güç değil, ama kısmen bir insan gücü ve o milyonlara, milyonlarca nesne değil de milyonlarca insan olarak yaklaştığım düşünülürse, bir itirazı mümkün olarak görüyorum. Öncelikle ve ivedi olarak, bu insanlardan yaratıcılarına yöneltilen bir itiraz ve akabinde, insanlardan kendilerine yöneltilen bir itiraz. Ama eğer başımı ateşe uzatırsam, ateşe ya da ateşi yaratana itiraz etmemiş, başkaldırmamış olurum ve böyle bir durumda tek suçlu benimdir. Eğer insanlara, nasıl olmaları gerektiğine dair taleplerime ve beklentilerime göre değil; şu an oldukları insanlardan memnun bir şekilde davranmanın doğru olduğuna kendimi ikna edebilirsem, o zaman tıpkı iyi bir Müslüman ve kaderci gibi, her şeyi olduğu gibi kabullenir ve Allah'ın takdiri der geçerim. Her şeyden öte, böyle bir güce karşı koymakla, bir kaba kuvvete karşı koymak farklıdır. Bu güce karşı etkili bir biçimde karşı koyabilirim ama Orfe gibi, kayaların, ağaçların, hayvanların doğasını değiştirmeyi bekleyemem.

Herhangi bir insanla ya da bir ulusla münakaşaya girmek istemem. Kılı kırk yarmak, küçük ayrımlar yapmak ya da kendimi komşularından üstün görmek gibi arzuların yok. Diyebilirim ki daha ziyade, ülkenin yasalarına uymak için bir bahane arıyorum. Ben yasalara uymaya çoktan razıyım. Bu konuda kendimden şüphelenmekte de haklıyım; her yıl, vergi memuru kapıma dayandığında, kendimi ülke ve eyalet hükümetlerinin davranışlarını ve pozisyonlarını, halkın eğilimini göz-

den geçirirken ve uyumlu davranmaya bahane ararken buluyorum.

"Ailemiz gibi davranmalıyız ülkemize
Eğer bir an olsun yabancılaşırsak ona
Onu onurlandıracak olan sevgimize ve gayretimize
Riayet etmeli ve ruhumuza öğretmeliyiz
Vicdan ve inanç meselesini
Ve uzak durmalıyız çıkarcılık ile iktidar arzusundan"

İnanıyorum ki, Devlet, yakında tüm çalışmalarıma el koyacak ve yine de, hemşerilerimden daha iyi bir yurtsever olamayacağım. Daha düşük bir açıdan bakınca, Anayasa, tüm eksiklerine ve yanlışlarına rağmen, aslında gayet iyi; kanunlar ve mahkemeler saygın; hatta bu

Devlet ve Amerikan hükümeti bile birçok açıdan hayran olunası ve eşi zor bulunur kurumlar. Birçok kişinin de belirttiği üzere, bu kurumlara minnettar olmak gerekir. Fakat daha yüksek bir açıdan bakınca, bu hükümet ve bu yasalar tam da benim tarif ettiğim gibiler, hatta daha da yüksek bir açıdan bakınca, bunların değerlendirilmeye ve üzerinde düşünülmeye değer olduklarını kim söyleyebilir ki?

Bununla birlikte, devlet beni pek ilgilendirmiyor; üzerine mümkün olduğunca az düşüneceğim. Bir yönetim altında hayatımı sürdürdüğüm anlar sınırlıdır, bu dünyada bile. Bir insan düşüncelerinde özgürse, düşlerinde özgürse, hayal gücünde özgürse, uzun süredir yok olduğu söylenen şeyleri görebiliyorsa, hiçbir akılsız yönetici ve reformcu onun önüne mutlak engeller çıkaramaz.

Biliyorum, birçok insan benden farklı düşünüyor. Ama meslekleri gereği, ömürlerini bu ve buna benzer konulara adayan insanlar da beni çok hoşnut etmez. Devlet adamları ve yasa koyucular, kurumun tam manasıyla içerisinde oldukları için, onu çok belirgin bir biçimde ve apaçık kavrayamazlar. Toplumu dönüştürmekten bahsederler ama onun dışında rahat edecek yerleri yoktur. Belli bir tecrübeleri ve ayırt etme yetenekleri olabilir ve şüphe yok ki ustaca yapılmış, kullanışlı sistemler de yaratmışlardır, bunun için kendilerine teşekkür ederiz; ama zekâları ve kullanışlılıkları pek geniş olmayan belirli sınırlar içinde kalır. Dünyanın politika ve uygun çıkarlarla yönetilmediğini unutma eğilimindedirler. Webster asla hükümete dair satır aralarını okuyamıyor ve bu nedenle ondan bir otorite gibi bahsedemiyor. Sözleri, mevcut hükümette hiçbir yararlı reforma imza atmayan yasa koyucular için altın değerindedir; ama düşünürler ve uzun ömürlü yasalar koyanlar için konuya hâkim bile değildir. Bu konu hakkında rahat ve bilge yorumlarda bulunduğunu düşünenlerin zihinlerinin sınırlarının sonradan ortaya çıktığını bilirim. Yine de birçok reformcunun ucuz söylemlerini ve politikacıların daha da ucuz bilgeliklerini ve hitabetlerini ele alırsak, onun sözleri daha mantıklı ve değerli görünür, bize onu bahşetmiş olduğu için Tanrı'ya şükrederiz. Diğerleriyle karşılaştırdığımızda Webster güçlüdür, orijinaldir ve her şeyden önemlisi, gerçekçidir. Ama en önemli özelliği bilgeliği değil, sağduyusudur. Bir avukatın hakikati hakikat değil, tutarlılık ya da tutarlı bir çıkara uygunluktur. Hakikat her zaman kendisiyle uyumludur ve başlıca amacı yanlıştan doğan adaletsizliği ortaya çıkarmak değildir. Anayasa'nın Savunucusu lakabıyla anılmayı pekâlâ hak ediyor, ki nitekim öyle de

denmiştir. Webster saldırmaz, hep savunma durumundadır. Bir lider değildir, birilerini takip eder. Onun liderleri 87'nin insanlarıdır. "Çeşitli eyaletlerin Birlik vücudunda bir araya gelmelerini sağlayan orijinal anlaşmayı değiştirmek için asla bir çaba sarf etmedim ve çaba sarf etmeyi önermedim. Hatta bu çabayı desteklemedim ve desteklemeyi de düşünmedim" der. Anayasanın kölelik için tanıdığı hak için konuşurken ise şunları söyler: "Orijinal anlaşmanın bir parçası olduğu için, bırakın kalsın, dedim." Kendine özgü bir çabuk kavrama yeteneğine sahip olmasına karşın, herhangi bir olayı politik bağlamından ayrı ele alıp, olduğu gibi inceleyemiyor. Örneğin, kendisine bugün Amerika'da kölelik sorununa dair bir insanın ne yapması gerektiğini sorduğunuzda, sadece kendi şahsı adına yorum yapabileceğini belirtecek ve şöyle çaresiz bir cevap verecektir: "Köleliğin geçerli olduğu eyaletler, bu sorunu, kendi seçmenlerine olan sorumlulukları, genel görgü kuralları, insanlık, adalet ve Tanrı'ya olan ödevleri çerçevesinde ele alıp, kararı da kendileri vermeliler. Bir insanlık duygusuyla ya da başka bir amaçla harekete geçen, başka yerlerde kurulmuş birliklerin bu duruma karışması söz konusu değildir. Bu konuda benden hiçbir teşvik edici söz duymamışlardır ve duymayacaklardır da."

Kutsal Kitap'tan ya da Anayasa'dan daha saf bir hakikat kaynağı bilmeyenler, hakikatin peşinde daha yükseklere çıkmayı göze alamayanlar, Kutsal Kitap ve Anayasa kaynağından çıkan suları saygı ve alçakgönüllülük ile içerler. Ama bu göle ya da şu havuza damlayan hakikatin nereden geldiğine bakanlar, kemerlerini sıkar ve bu kaynağa doğru olan kutsal yolculuklarına devam ederler.

Amerika'da yasama alanında henüz çok zeki biriyle karşılaşmadık. Böyleleri dünya tarihinde de nadiren görülür. Söz ustası konuşmacılar, politikacılar, laf cambazları gibilerinden binlerce var; ama günümüzün en tartışmalı sorunlarını çözebilecek yeteneğe sahip hiçbir konuşmacı ağzını açmış değil henüz. Biz söz ustalığını iş olsun diye seviyoruz, yoksa dile getirebileceği gerçekler, ya da ilham verebileceği kahramanlıklar için değil. Yasa koyucularımız, serbest ticaretin, özgürlüğün, birliğin, dürüstlüğün bir ulus için görece ne kadar değerli olduğunu öğrenemediler henüz. Vergi, finans, ticaret, işlenmiş maddeler ve tarım konusundaki en basit soruları bile cevaplayacak zekâya ya da yeteneğe sahip değiller. Eğer döneme uygun bir tecrübeden ve halkın etkili şikâyetlerinden muaf olan Kongre'deki çokbilmiş yasa koyucuların rehberliğine kalmış olsaydı, Amerika dünya ulusları arasındaki yerini uzun süre koruyamazdı. Belki bunu söyleme hakkım yok, fakat Yeni Ahit yazılalı 1800 yıl oluyor ama yasama ilminin saçtığı ışıktan faydalanacak düzeyde bilgeliğe ve pratik yeteneğe sahip olan bir yasa koyucu nerede, bilmiyoruz.

Devletin otoritesi, benim bile boyun eğmeye hazır olduğum devlet otoritesi -benden daha iyi bilenlere ve işini daha iyi yapacaklara boyun eğmeye razıyım, hatta bazı konularda işini bilmeyenlere ve daha iyi yapamayanlara bile razı gelebilirim- yine de temiz olmayan bir güçtür. Tam anlamıyla meşru olabilmesi için, yönetilenlerin onayını ve rızasını almak zorundadır. Benim verdiklerim dışında, kişiliğim ya da mallarım üzerinde hak sahibi olamaz. Mutlak bir monarşiden sınırlı bir monarşiye geçiş, sınırlı monarşiden demokrasiye geçiş, bireylerin haklarına gerçek anlamda saygıyı temsil eder.

Çinli filozof bile, bireyi, imparatorluğun temeli olarak sayacak kadar bilgeydi. Demokrasi, bildiğimiz haliyle, yönetim alanındaki nihai gelişme midir? İnsanların haklarını tanıma ve sağlama adına, daha da ileriye bir adım atmak mümkün değil midir? Devlet, bireyi tüm otoritesinin ve iktidarının kaynağı olan, daha yüksek ve bağımsız bir güç olarak tanımadıkça ve ona uygun bir şekilde davranmadıkça, gerçek anlamda özgür ve aydınlanmış bir Devlet'ten söz etmemiz mümkün olmayacaktır. En azından tüm vatandaşlarına adil olabilen, tüm bireylere bir komşu gibi saygı gösteren, eğer olur da komşuluk ve vatandaşlık görevlerini yerine getiren fakat devletten uzakta yaşamak, devletin işlerine karışmamak ya da devletin içinde yer almak istemeyen birkaç kişi çıkacak olursa, bunu kendine bir tehdit olarak algılamayacak bir Devlet hayal etmekten keyif alıyorum. Dallarında bu tür meyveler yetiştiren, olgunlaştığı anda bu meyveleri dökmeye razı olan, böylelikle benim de hayal etmiş olduğum daha kusursuz ve görkemli bir Devlet'in zeminini hazırlayan bir Devlet hayal ediyorum, fakat henüz bu Devlet'e hiçbir yerde rastlamadım.

YÜRÜMEK

Doğa için; sadece uygar bir özgürlük ve kültür anlayışının zıddı olan; insanı toplumun bir üyesi olarak değil, Doğa'nın bir sakini ya da bir parçası olarak gören mutlak özgürlük ve yaban için bir söz söylemek istiyorum. Şiddetli bir beyanda, eğer yapabilirsem güçlü bir beyanda bulunmak istiyorum. Uygarlığın halihazırda yeterince savunucusu var; zaten bu işi vaizler, okul komiteleri ve hatta her biriniz üstlenecektir.

Hayatım boyunca Yürüme sanatını, yani yürüyüş yapma sanatını, anlamış en fazla bir ya da iki kişiyle karşılaşmışımdır. Deyim yerindeyse, AYLAKÇA DOLAŞMAK için büyük bir yetenekleri vardı. Bu sözcük oldukça hoş bir şekilde, "Orta Çağ'da, ülkeyi baştan başa gezen, la Sainte Terre'ye gitme bahanesiyle yardım isteyen aylak insanlardan" türetilmiştir. Sonunda çocuklar, "İşte bir Sainte-Terrer", "bir Aylak[2]", "Kutsal Topraklar'a giden biri" diye bağırmaya başlamışlardır. Kutsal Topraklar'a gidermiş gibi yapıp yürüyüşleri boyunca oraya hiç gitmemiş olan bu kişiler, gerçekten serseri ve avare olanlardı; fakat oraya hakikaten gitmiş olanlar, iyi anlamıyla, yani benim kullandığım anlamıyla

2. Thoreau'nun "Aylak" yerine kullandığı sözcük "Saunterer". "Kutsal Topraklara giden" anlamına gelen "Sainte-Terrer" ve "Saunterer" sözcüklerinin telaffuzlarının yakınlığından faydalanıyor.

aylaklardır. Ancak bazıları kelimenin topraksız ve evsiz anlamına gelen "sans terre"den[3] türediğini düşünmektedir. Bu da, yine iyi bir anlamda, belirli bir eve sahip olmama, her yeri evi olarak görme anlamına gelecektir. Başarılı aylaklığın sırrı budur. Bütün gün evinde oturan kişi en büyük avarelerden biri olabilir; fakat kelimenin iyi anlamıyla aylak; kıvrımlar yaparak akan, bu sırada inatla denize giden en kısa yolu arayan ırmaktan daha avare değildir. Fakat ben ilkini, gerçek olması en muhtemel türeyişi tercih ediyorum. Çünkü her yürüyüş bir tür haçlı seferidir, içimizdeki bir Münzevi Peter[4] ilerlememizi, Kutsal Topraklar'ı yeniden fethedip Kâfirlerin elinden kurtarmamızı vazeder.

Doğru, hepimiz, bugünlerde hiç gayret göstermeyen, sonsuz girişimlerde hiç gözü olmayan "yürüyenler" de dahil olmak üzere, ödlek haçlılarız. Seferlerimiz yalnızca ufak gezintilerdir; akşam olunca sabah yola çıkmış olduğumuz eski yuvalarımıza geri döneriz. Yürüyüşün yarısı, önceden atılmış adımlarımızın üstünden geçer. Belki de, çıkmış olduğumuz en kısa yürüyüşte, ebedi macera ruhuyla bir daha geri dönmemek üzere ilerlemeye devam etmeliyiz; mumyalanmış kalplerimizi, ıssız krallıklarımıza kutsal emanetler gibi göndermeye hazırlıklı olmalıyız. Eğer annenizi, babanızı, erkek kardeşinizi, kız kardeşinizi, karınızı, çocuklarınızı ve arkadaşlarınızı arkanızda bırakmaya ve bir daha görmemeye hazırsanız, eğer borçlarınızı ödediyseniz ve vasiyetinizi yazdıysanız, tüm işlerinizi hallettiyseniz ve özgür bir adamsanız; işte o zaman bir yürüyüşe hazırsınız demektir.

3. "Sans terre" - "Saunterer" yakınlığı.

4. Birinci Haçlı Seferi sırasında yola çıkan ilk büyük grubun başında bulunan rahip.

Kendi tecrübelerime gelecek olursak, yoldaşım ve ben, evet bazen yanımda bir yoldaş olur, kendimizi yeni veya son derece eski bir tarikatın şövalyeleri olarak hayal etmekten keyif duyarız - Equestrian'lar, Chevalier'lar, Ritter'lar veya Rider'lar değil; daha kadim ve onurlu olduğuna inandığım, Walker'lar[5]. Bir zamanlar Rider'a ait olan şövalyevari ve yiğit ruh şimdi ise kendini Yürüyen'de bulmaktadır - Şövalye değil, Yürüyen, Gezgin Şövalye. Bunlar, Kilise, Devlet ve Halk'ın dışındaki dördüncü zümredir.

Bu soylu sanatı deneyimleyenler olarak, buralarda kendimizi neredeyse yapayalnız hissetmiştik; doğruyu söylemek gerekirse hemşerilerimin büyük bir kısmı da, en azından kendi beyanlarına göre, ara sıra benim kadar memnuniyetle yürürlerdi, ama yapamazlar. Hiçbir malvarlığı ile gerekli boş vakti, özgürlüğü ve bağımsızlığı satın alamaz ki bunlar; bu, uğraşının sermayesidir. Bu, sadece Tanrı'nın bir lütfu olarak gelir. Bir Yürüyen olmak, Cennet'in doğrudan özel iznini gerektirir. Yürüyenler ailesinin bir üyesi olarak doğmalısınız. Ambulator nascitur, non fit[6] (Yürüyen olunmaz, Yürüyen doğulur). Hemşerilerimden bazıları, ki bu doğrudur, on yıl önce yaptıkları bazı yürüyüşleri hatırlayabilmiş ve bana ormanda yarım saat boyunca kendilerini kaybettikleri için ne kadar huzurlu olduklarını anlatmışlardır; ama ben çok iyi bilirim ki, bu seçkin sınıfa ait olmak

5. "Walker" sözcüğü İngilizcede "yürüyen, yürüyüş yapan" anlamına gelir. Thoreau, orijinal olarak "binici, atlı" anlamına gelen ve zaman içinde "şövalye" anlamını kazanmış olan "equestrian, chevalier, ritter ve rider" sözcüklerine referansla bir sözcük oyunu yapıp "walker" sözcüğünü "yürüyen şövalye" manasında kullanıyor. Metnin geri kalanında bu sözcük "Yürüyen" olarak kullanılacaktır.

6. Deyişin orijinali "Poeta Nascitur Non Fit"tir ve "Şair olunmaz, şair doğulur" anlamına gelir.

için hangi iddialarda bulunurlarsa bulunsunlar, o tarihten beri kendilerini ana yolla sınırlamışlardır. Var oluşun bir önceki aşamasının, hatta ormancı ve kanun kaçağı oldukları zamanların anımsanmasıyla bir an için yücelmiş olduklarına şüphe yoktur.

"Yeşil ormana geldiğinde,
Neşeli bir sabahta,
Orada duydu notalarını,
Küçük kuşların neşeli şarkılarının"
"Uzun zaman oldu, dedi Robyn,
Buraya gelmeyeli;
İçimde bir arzu var,
Kahverengi geyiği vurmak için."

Günde en az dört saat -genelde dört saatten daha fazla- ormanın içinde, tepelerin ve tarlaların üstünde, dünyevi tüm meşgalelerden özgür bir şekilde, aylak aylak gezinmezsem sağlığımı ve moralimi muhafaza edemeyeceğimi düşünüyorum. Çekinmeden, düşüncelerin için bir peni, ya da bin pound diyebilirsiniz... Bazen yalnızca öğleden önce değil, öğleden sonra da, sanki bacaklar ayakta dikilmek ve yürümek için değil de oturmak için yaratılmış gibi, birçoğu bacak bacak üstüne atan ve dükkânlarında oturan tamircileri ve dükkân sahiplerini hatırladığımda, uzun bir zaman önce intihar etmemiş oldukları için biraz saygıyı hak ettiklerini düşünürüm.

Biraz paslanmadan odasında bir gün boyunca bile duramayan ben, saat on birde ya da öğleden sonra saat dörtte, yani günü kurtarmak için çok geç bir vakitte, akşam gölgeleri gün ışığıyla karışmaya başladığında, kendime yürüyüşe çıkma fırsatı yarattığımda; sanki kefaret

gerektiren bir günah işlemişim gibi hissederdim. Dayanıklılığın gücüne hayran kaldığımı itiraf etmeliyim. Kendilerini günlerce, haftalarca, aylarca, hatta yıllarca dükkânlara ve ofislere hapseden komşularımın ahlaki kayıtsızlığından bahsetmiyorum bile. Nasıl bir karaktere sahip olduklarını anlayamıyorum; sanki saat öğleden sonra üç değil de sabah üçmüş gibi oturuyorlar. Bonaparte, "sabah saat üç cesareti"nden bahsedebilir; fakat öğlenin bu saatinde, insanın sabah saatleri boyunca tanımış olduğu kendisiyle, neşeli bir şekilde karşılıklı oturmasının yanında; güçlü bir sempati duygusuyla bağlanmış olduğunuz bir garnizonu aç bırakarak teslim olmaya zorlamak hiçbir şeydir. Bu sıralarda, mesela öğleden sonra saat dört ve beş arasında, sabah gazetesinin çoktan çıkmış olduğu, akşam gazetesi içinse çok erken olan saatlerde, sesi sokakta yankılanan, evde beslenmiş çağ dışı fikirler ve heveslerden oluşan bir lejyonu hava alması için dört rüzgâra saçan, böylece kötülüğün kendisini iyileştirmesini sağlayan bir patlamanın meydana gelmiyor oluşuna hayret ediyorum.

Erkeklerden daha fazla eve tıkılı kalan kadınlar buna nasıl katlanıyor bilemiyorum; ancak çoğunun bu duruma aslında KATLANMADIĞINA dair şüphelenmek için yeterli sebebim mevcut. Yazın, bir gün öğleden sonra erken saatlerde, köyün tozunu kıyafetlerimizin eteklerinden temizliyor, safi Dorik veya Gotik girişleri olan evlerin önünden hızla geçiyorduk. Bu evlerde öyle bir sükûnet havası hâkimdi ki, yoldaşım bu evlerin sakinlerinin muhtemelen uyumuş olduklarını fısıldamıştı. Bu durumda takdir ettiğim şey, mimarinin kendi güzelliği ve görkemiydi. Hiçbir zaman teslim olmaz, sonsuza kadar dimdik ayakta kalır ve bu uykucular için nöbet

tutardı.

Hiç şüphe yok ki mizaç ve her şeyin ötesinde yaş, bu durumla yakından ilgiliydi. Bir insan yaşlandıkça, oturduğu yerde oturma ve iç mekânlarda yapılan işlerle ilgilenme yeteneği artış gösterir. Hayatının akşamı yaklaştıkça alışkanlıkları da akşamsı bir hale bürünür; en sonunda tam günbatımından önce ortaya çıkar, ihtiyaç duyduğu tüm yürüyüşü yarım saat içinde tamamlar.

Ancak, benim bahsettiğim yürüyüşün, egzersiz adı verilen şeyle hiçbir ilgisi yoktur. Hastaların ilaçlarını belli saatlerde içmesine ya da ağırlık veya sandalye kaldırmaya benzemez; kendi başına günün getirdiği cesaret ve maceradır. Eğer egzersiz yapacaksanız, yaşamın pınarlarını aramaya çıkın. Bu pınarlar uzaklardaki keşfedilmemiş çayırlarda kaynarken, sağlığı için ağırlık kaldıran adamı bir düşünün!

Dahası, bir deve gibi yürümelisiniz. Devenin yürürken uzun uzun düşünen tek hayvan olduğu söylenir. Bir yolcu, Wordsworth'ün hizmetçisinden efendisinin çalışmalarını göstermesini istediğinde, "kütüphanesi burada fakat çalışmaları dışarıda" diye bir cevap almış.

Kapılar dışında, güneşte ve rüzgârda daha çok yaşamak, şüphesiz ki belirli bir hoyratlık davranışı geliştirecektir - doğamızın bazı ince nitelikleri üzerinde daha kalın bir üst deri çıkaracaktır, tıpkı ellerde ve yüzde olduğu gibi, veya tıpkı elle yapılan ağır işlerin, ellerin dokunuşunun hassasiyetini çalması gibi. Öte yandan, evde kalmak ise yumuşamaya neden olabilir; birtakım etkilere karşı hassasiyet artışının eşlik ettiği deri incelmesinden bahsetmiyorum bile. Güneş üstümüzde daha az parlıyor ve rüzgâr da daha az esiyor olsaydı, belki de, entelektüel ve ahlaki gelişimimiz için önemli olan

etkilere daha duyarlı olurduk; kalın ve ince deriyi düzgün bir şekilde oranlamanın hoş bir uğraş olduğuna şüphem yok. Fakat bence bu, gecenin gündüze, kışın yaza ve düşüncenin tecrübeye olan oranında bulunacak doğal bir çare için yeterince hızlı dökülecek bir ölü deridir. Düşüncelerimizde çok daha fazla hava ve güneş ışığı olacak. Özsaygının ve yiğitliğin dokunuşlarıyla kalbi titreten ince yapısına aşina olan, aylaklığın cansız parmakları değil, işçinin nasır tutmuş avuçlarıdır. Bu, gündüz yatakta uzanan, kendisinin beyaz olduğunu, tecrübenin güneş yanığından ve nasırından uzak olduğunu düşünen duygusallıktır.

Yürüdüğümüzde, doğal olarak tarlalara ve ormanlara gideriz; yalnızca bahçelerde ya da mesire yerlerinde yürüyecek olsaydık halimiz nice olurdu? Bazı felsefe okullarına mensup filozoflar, ormana gitmedikleri için, ormanı kendilerine getirme ihtiyacını hissetmişlerdir. "Korular ve içinde yürünecek *Platanes*'ler ekmişlerdir", oralarda *subdiales ambulationes in porticos*'u açık havaya çıkarmışlardır. Elbette, attığımız adımlar bizi ormana götürmüyorsa, adımlarımızı oraya yönlendirmek hiçbir işe yaramaz. Ormanın bir mil içine kadar yürüdüğüm halde, eğer ruhum ormana girememişse telaşa düşerim. Öğlen yürüyüşlerimde, sabahın tüm meşgalelerini ve Toplum'a olan sorumluluklarımı unutmaya bayılırım. Fakat bazen kasabadan kolayca kurtulamadığım olur. Aklımda bir iş kalmış olur, bedenim orada olsa da ben orada değilimdir; aklım başımda değildir. Yürüyüşlerimde, hislerimin geri gelmesi çok hoşuma gider. Eğer ormanı düşünmüyorsam ormanda ne işim var? İyi şeyler düşünüyor olsam bile (zaman zaman bu başıma gelir), bunu fark ettiğimde kendimden şüphelenirim ve tüyle-

rim ürperir.

Çevremde, güzel yürüyüş yapılacak birçok yer var; yıllarca her gün, hatta günlerce yürümüş olmama rağmen, bu yolları tüketemedim. Tamamen yeni bir manzara, harika bir mutluluk kaynağıdır; ve ben her öğleden sonra yeni bir manzarayla karşılaşabiliyorum. İki ya da üç saatlik bir yürüyüş beni, görmeyi beklediğim kadar ilginç bir yere götürebilir. Daha önce görmemiş olduğum tek bir çiftlik evi bile, en az Dahomey Kralı'nın toprakları kadar güzel bir manzaradır. On millik bir alanda bulunan manzaranın sunduğu imkânlar ya da bir öğle yürüyüşünün sınırları ve yetmiş yıllık bir insan hayatı arasında gerçekten keşfedilebilir bir uyum vardır. Bu, sana asla tanıdık gelmeyecektir.

Bugünlerde, sözüm ona insanın ortaya koymuş olduğu tüm ilerlemeler, evlerin inşası, ormanın ve tüm büyük ağaçların kesilmesi sadece manzarayı biçimsizleştirir ve onu çok daha evcil ve ucuz bir hale getirir. Çitleri yakmaya başlayacak ve ormanın yerinde durmasına izin verecek olan bir halk! Çitlerin yarı yarıya yok olduğunu, uçlarının çayırın ortasında kaybolduğunu ve dünyevi bir cimrinin bir ölçüm memuruyla beraber arazisinin sınırlarına baktığını gördüm; cennet etrafını sarmıştı fakat o gelip giden melekleri göremiyor, sadece cennetin ortasında eski bir direk çukurunu arıyordu. Yeniden baktım ve çamurlu, kasvetli bir bataklığın ortasında, şeytanlarla çevrilmiş bir halde dikildiğini gördüm; şüphesiz sınırlarını oluşturan üç küçük taşı ve bir kazığın çıkarılmış olduğu yeri bulmuştu; daha yakından baktığımda ise yanındaki ölçüm memurunun Karanlıklar Prensi olduğunu fark ettim.

Kapımın önünden başlayarak, başka bir eve uğra-

maksızın, tilki ve vizonun açtığı yol dışında herhangi bir yoldan geçmeden, önce nehrin kenarından, sonra dereden devam edip çayırdan ve ormandan geçip kolaylıkla on, on beş, yirmi, veya daha fazla mil boyunca yürüyebilirim. Etrafımda bir tane bile canlının yaşamadığı millerce kare alan var. Tepelerin üzerinden uzaklardaki insanların uygarlığını ve evlerini görebiliyorum. Çiftçiler ve uğraşları, dağ sıçanları ve yuvalarından daha fazla görünür değil. İnsanların ve onların uğraşlarının, kiliselerinin, devletlerinin ve okullarının, ticari işlerinin ve tarımlarının, hatta daha da endişe verici olan siyasi ilişkilerinin manzaramda ne kadar küçük bir alanı kapladığını görmek beni mutlu eder. Siyaset dar bir alandan başka bir şey değildir, ve oradaki daha da dar olan patika sizi ona götürür. Bazen gezginleri oraya yönlendiririm. Eğer siyasal dünyaya giderseniz, büyük yolu takip edin - piyasa adamını takip edin, kaldırdığı toz gözünüze kaçsın; o, sizi doğrudan oraya götürecektir, çünkü yalnızca kendi alanına sahiptir ve daha fazla yer kaplamaz. Oradan adeta fasulye tarlasından geçiyormuşçasına ormana geçerim, ve orası unutulup gider. Yarım saat içinde, dünyanın yüzeyinde, insanların yılda sadece bir kez uğradığı yerlere yürüyebilirim ve haliyle orada siyaset yoktur; çünkü siyaset, insanların çıkardığı puro dumanından başka bir şey değildir.

Kasaba, tıpkı ırınağa uzanan göl gibi anayolların uzandığı yerdir. Yolların kollarını ve bacaklarını oluşturduğu bir bedendir - üç veya dört yolun kesiştiği bir kavşak ya da gezginlerin genel olarak uğradığı bir uğrak yeridir. "Kasaba"[7] sözcüğü, Latince "villa" sözcüğüyle beraber "via"dan (yol, daha önceleri ved ve vella) türe-

7. İng. "village".

miştir; "Varro" sözcüğü, taşımak anlamındaki "veho"dan gelir. Villa, eşyaların getirildiği ve götürüldüğü yer anlamına gelir. Çeteler oluşturarak geçimlerini sağlayanların "vellaturam facere" yani geçiş parası aldıkları söylenirdi. Böylelikle dilimize "alçak"[8] ve "kötü"[9] olarak geçen Latin kökenli "vilis" kelimesi de buradan gelmektedir. Bu, kasabalıların sorumlu olduğu yozluklar hakkında bir fikir vermektedir. Onlar kendileri gezmeseler de, etraflarından ve üzerlerinden geçen yolların yorgunluğunu taşırlar.

Bazıları hiç yürümez, bazıları anayollardan yürür, çok az insan ise boş arsalarda yürür. Yollar, atlar ve iş adamları için yapılmıştır. Ben, yollarda fazla seyahat etmem, zira yolların çıktığı hanlara, kiralık ahırlara, bakkallara, dükkânlara veya depolara gitmek için bir acelem yoktur. Gezip dolaşmak için iyi bir at olduğum söylenebilir; ancak benden iyi bir binek atı olmazdı. Haritacılar, yolları işaretlemek için insan figürleri kullanırlar. Bu işaretlemeyi yaparken benim figürümü kullanmazlardı. Eskinin peygamberleri ve şairleri gibi Doğa'nın içinde yürürüm, tıpkı Menu'nun, Musa'nın, Homer'in, Chaucer'in yürüdüğü gibi. Siz belki Amerika sanacaksınız, ama burası Amerika değil; burayı keşfeden ne Americo Vespuci, ne Kristof Kolomb ne de diğer kâşifler. Gördüğüm kadarıyla, mitolojideki hakikat payı, Amerika'nın sözde tarihindekinden daha fazladır.

Ancak, birrkaç eski yol vardır ki faydalı bir şekilde yürünebilir, sanki şu an vardıkları yerlerde yol neredeyse kesilir. Bana öyle geliyor ki, Eski Marlborough Yolu'nun beni götürdüğü yer Marlborough değilse, artık

8. İng. "vile".
9. İng. "villain".

Marlborough'ya çıkmıyordur. Bundan şu anda cesurca bahsediyorum zira her şehirde bir iki tane böylc yol olduğunu tahmin ediyorum.

ESKİ MARLBOROUGH YOLU
Bir zamanlar para için kazıp da
Hiç bulamadıkları o yerde;
Martial Miles'ın
Ve Elijah Wood'un kendi başlarına gezdiği o yerde,
Ne herhangi bir iyilikten korkarım,
Ne de bir başka insandan
Elisha Dugan bir yana
Ey vahşi alışkanlıkların insanları
Hiçbir derdi olmayan
Keklikler ve tavşanlar
Sadece kapan kurabilmek adına
Yapayalnız,
Bıçağın kemiğe dayandığı noktada
Ve hayatın en tatlı olduğu yerde yaşayıp
Mütemadiyen yiyenler
İlkbahar kanımı
Seyahat arzusu ile kaynatmaya başladığında
Yeterince çakıltaşı bulamam
Eski Marlborough Yolu'nda.
Kimse tamir etmez zira
Kimse kullanmaz
Bu bir yaşam biçimidir
Hıristiyanların söylediği gibi.
İçeriye giren
Çok kişi yoktur
Yalnızca misafirleri,
İrlandalı Quin'in.

Nedir o, nedir o
Oradaki bir yön
Ve bir yerlere gitmenin
Çıplak olasılığı dışında?
Taşa oyulmuş yüce kılavuz levhaları
Ancak gezeni yok,
Şehirlerin anıt mezarları,
Taçlarına yazılı.
Gidip görmeye değer
BELKİ olacağın yer.
Bunu hangi kral yapmıştır,
Halen merak ederim
Nasıl veya ne zaman düzenlenmiş,
Kimler tarafından
Gourgas mı, Lee mi?
Clark mı, Darby mi?

Ezeli olmak üzere
Hummalı bir çabadır bunlar
Taştan yapılma, boş plakalar
Belki bir seyyahın figanında,
Ve tek bir cümlede
Tek bilinen şey bir mezar
Belki de okunur başkası tarafından
En zor zamanlarında.
Edebiyatın ayakta kalmasını sağlayabilecek
Bir iki mısra bilirim
Toprağın her yanında
Sonraki aralık ayına kadar
Belki birisi hatırlar
Ve bahar geldiğinde okur tekrar
Belki de buzların çözüldüğünü.
Hayal gücün açılırsa önünde

Evini barkını bırakır da
Dünyayı gezersin,
Eski Marlborough Yolu'nda.

Günümüzde bu civarlarda, arazinin en güzel kısımları özel mülkiyete tabi kısımlar değildir, manzara sahiplenilmemiştir ve yürüyen, göreceli özgürlüğünün tadını çıkarabilir. Ancak muhtemeldir ki, bu kalan alanlar da sözde mesire yerleri olacak şekilde pay edilecek ve sadece bazı insanlar burada az ve yalnız bir huzur bulacaktır. Bu alanların etrafına çekilen çitlerin sayısı artacak, tuzaklar ve diğer motorlar icat edilip insanları KAMUYA AÇIK yollara mahkûm edecek ve Tanrı'nın yarattığı dünyada yürümek başka bir beyefendinin arazisini ihlal etmek anlamına gelecektir. Bir şeyden yalnız olarak zevk almak, kendinizi onun gerçek zevkinden mahrum etmek demektir. O zaman bırakın da bu kötü günler gelmeden, fırsatlarımızı değerlendirelim.

Bazen nereye yürüyeceğimize karar vermenin bu kadar zor olmasının sebebi nedir? Doğa'da üstü kapalı bir manyetizma olduğuna inanıyorum. Bu manyetizmaya kendimizi bilinçsizce bırakırsak, bizi doğru şekilde yönlendirecektir. Hangi yöne yürüdüğümüz, ilgisiz olduğumuz bir konu değildir. Doğru bir yol vardır; ancak aymazlığımız ve aptallığımızdan ötürü yanlış olanı seçeriz. Henüz gerçek dünyada yapmadığımız bu yürüyüşü, mütemadiyen ziyaret etmeyi sevdiğimiz ve her şeyin güzel olduğu iç dünyamızdaki, tamamen sembolik bir yolda yapabiliriz. Bazen, şüphesiz ki, yönümüzü seçmek bize zor gelir, zira gideceğimiz yön aklımızda henüz şekillenmemiştir.

Yürüyüş yapmak için evden çıktığımda nereye gi-

deceğim belirsizdir ve beni yönlendirmesi için kendimi içgüdülerime bırakırım. Tuhaftır ki, nihayetinde kaçınılmaz olarak güneybatıya, o yöndeki belirli bir ormana, çayıra, terk edilmiş bir meraya veya bir tepeye doğru yönelirim. Pusulamın iğnesinin sabit kalması zordur - birkaç derece oynadığını ve her daim dosdoğru güneybatıyı göstermediğini kabul ederim ve bu oynamalar konusunda da üstüne yoktur; ancak her daim batı ve güneybatının güneyi arasında bir yerleri gösterir. İstikbalim o yöndedir ve o yöne ilerledikçe dünya daha az tükenmiş ve daha zengin gözükür. Yürüyüş rotalarının çerçevesi, bir çemberi değil, bir parabolü veya daha ziyade kendisiyle kesişmeyen bir eğride ilerlediği düşünülen bir kuyruklu yıldız yörüngesini anımsatır; ki bu durumda batıya doğru ilerler, evim ise güneşin bulunduğu yeri temsil eder. Bazen on beş dakika boyunca karar vere-

meden kendi eksenimde dönerim. Ta ki, belki de bininci kez güneybatıya ya da batıya yürümeye karar verene kadar. Gerekli olmadıkça doğuya doğru gitmem; ama özgürce batıya doğru giderim. Zaten hiçbir işim de batıya gitmemi gerektirmez. Doğu ufkunun ardında makul manzaralar, yeterli yabanlık ya da özgürlük bulacağıma inanmakta güçlük çekerim. Oraya doğru yapacağım yürüyüşlerin düşüncesi, bana heyecan vermez. Öte yandan batı ufkunda gördüğüm, kesintisiz uzanan ormanlar sanki günbatımına kadar uzanır da oraya kadar herhangi bir şehir, kasaba ya da beni rahatsız edecek başka bir şey yokmuş gibime gelir. Nerede yaşayacağımı sorsalar ve bir tarafta şehir diğer tarafta da yaban hayatı olsa, şehirden adım adım uzaklaştığım ölçüde yaban hayatının içine çekilirdim. Eğer bu durumun, hemşerilerimin üstün gelen eğilimi olduğuna inanmasaydım, bu hususu faz-

laca vurgulamazdım. Avrupa'ya doğru değil, Oregon'a doğru yürümeliyim. Ulus da aynı yönde hareket etmektedir, ve diyebilirim ki insanlığın ilerlemesi de doğudan batıya doğru vuku bulur. Birkaç yıl önce, Avustralya'ya yerleşim sırasında, güneydoğuya doğru göç fenomeni ile karşılaştık; ancak bu bizi geriye götüren bir hareketti ve Avustralyalıların ilk neslinin ahlaki ve fiziksel karakterinden yola çıkarak söyleyebiliriz ki bu başarılı bir deney olmamıştır. Doğulu Tatarlar, Tibet'in batısında hiçbir şey olmadığını düşünür. "Dünya burada biter" derler, "Buranın arkasında uçsuz bucaksız bir deniz dışında hiçbir şey yok." Onların yaşadığı Doğu, tam anlamıyla bir Doğu.

Tarihi hatırlamak, sanat ve edebiyat eserlerini çalışmak için, insanlığın ayak izlerini takip etmek için doğuya gideriz; cesur ve maceracı bir ruhla geleceğe adım atmak içinse batıya... Atlantik, Eski Dünya'yı ve kurumlarını unutmamız için bir fırsat, yolumuzun üstündeki bir Lethe Irmağı'dır.[10] Eğer bu sefer başarılı olamazsak, belki bu ırk için Styx'in[11] kıyılarına varmadan önce bir fırsat daha çıkar; ve bu da üç katı genişliğindeki Pasifik'teki Lethe'dir.

Bir kişinin en kısa yürüyüşünde, tüm insanlığın genel hareket yönüyle aynı doğrultuda olması ne kadar önemlidir ya da ne derece bir eşsizlik göstergesidir bilmiyorum; fakat kuşlar ve dört ayaklı hayvanlarda bulunan göç içgüdüsüne benzer bir şeyin hem insanları hem de ulusları ya her daim ya da zaman zaman etkilediğini

10. Lethe Irmağı, Yunan Mitolojisi'nde Hades'in beş ırmağından biridir. Bu ırmağın suyundan içenlerin geçmişlerini unuttuğuna inanılırdı.

11. Styx Irmağı, Hades, yani yeraltı dünyası ile Yeryüzü arasındaki sınırı belirleyen ırmaktır.

biliyorum. Aynı içgüdü, kimilerinin dediği üzere her biri kendine ait bir ağaç parçası üzerinde en geniş ırmakları geçen, kuyruklarını dümen yerine kullanan ve dar akıntılarda ölüleriyle köprüler inşa eden sincap ırkını da genel ve gizemli bir hareketliliğe sevk eder; tıpkı içine kurt kaçmış denilen sığırları bahar aylarında heyecana sevk ettiği gibi... Kasabamızın üzerinden kıkırdayarak geçen tek bir kaz sürüsü bile yoktur, ki bu, kasabadaki emlak fiyatlarını olumsuz etkiler. Emlakçılıkla uğraşsaydım eğer, bu olumsuzluğu dikkate alırdım.

"O zaman halk kutsal yolculuğa çıkmak için can atar,
Ve Palmerler yabancı kıyıları aramaya koyulur."

Şahit olduğum her günbatımı bana, güneşin battığı yere ulaşana kadar Batı'ya gitme arzusu ile ilham verir. Güneş, her gün batıya göç ediyor gibi görünür, bizi de takip etmeye özendirir. Halkların takip ettiği Büyük Batı Öncüsü... Bütün gece ufuktaki dağ zirvelerini düşleriz, sadece Güneş'in süzülen ışınlarından kalan bulutlar da olsa. Atlantis adası ve Hesperid'lerin bahçeleri ve adaları, gizem ve şiirlere sarılmış bir nevi dünyevi cennet gibi, Eski uygarlıkların Büyük Batısı gibi görünür. Günbatımında gökyüzünü izlerken kim Hesperidlerin bahçelerini ve masalların esasını hayal etmemiştir ki?

Kolomb batı eğilimini herkesten daha çok hissetmişti. Ona boyun eğmiş ve Kastilya ve Leon için Yeni Dünya'yı bulmuştu. O günlerde insan sürüleri uzaktan taze çayırların kokusunu alırdı,

"Ve şimdi güneş bütün tepelere uzandı,
Ve şimdi batı körfezine indi;
Nihayet GÜNEŞ doğdu, ve mavi fitilini çekti;
Yarın taze ormanlara ve yeni çayırlara."

Eyaletlerimizin kapladığı topraklar kadar verimli, zengin olan ve çok çeşitli mahsuller veren, hem de bu kadar çok Avrupalı'ya ev sahipliği yapan bir yer var mıdır dünyada acaba? Onların bir kısmını tanıyan Michaux der ki: "Büyük ağaç çeşitlerinin sayısı, Kuzey Amerika'da, Avrupa'ya göre çok daha fazladır. Birleşik Devletler'de boyu otuz ayaktan yüksek olan yüz kırktan fazla ağaç türü varken, Fransa'da bu yüksekliğe ulaşabilen ağaç sayısı otuzdur." Daha çağdaş botanikçiler de, bu gözlemleri doğrulamaktadır. Humboldt, tropik bir bitki örtüsüne dair gençlik hayallerini gerçekleştirmek üzere Amerika'ya gelmiş, dünya üzerindeki en devasa yabani yaşam ortamı olan Amazon'un ilkel ormanlarının harika kusursuzluğunu gözlemlemiş ve çok etkili bir şekilde betimlemiştir. Kendisi de bir Avrupalı olan, coğrafya uzmanı Guyot, benim düşüncelerimin bile ötesine geçerek der ki: "Bitkinin, hayvan için yaratılmış olması, bitki örtüsünün, hayvanlar alemi için yaratılmış olması gibi, Amerika da Eski Dünya'nın insanları için yaratılmıştır... Eski Dünya'nın insanı, yola çıkmıştır. Asya'nın dağlık bölgelerini bırakıp, pek çok durakta durarak Avrupa'ya doğru inmiştir. Her adımında öncülünden daha üstün olan yeni bir uygarlık, daha büyük bir gelişim kudreti vardır. Atlantik'e vardığında, tanımadığı okyanusun kıyısında, bilmediği hudutların önünde duraksamış ve bir an, geri dönüp ayak izlerine bakmıştır." Avrupa'nın zengin topraklarını tükettiğinde tekrar harekete geçmiş, "ilk

çağlarda olduğu gibi, batıya doğru yönelen maceracı kariyerini tekrar başlatmıştır." Neyse bu kadar Guyot yeter.

Bu batıya yönelik dürtünün Atlantik'in sınırı ile etkileşime geçmesi, modern zamanlarda ticaretin ve girişimciliğin ortaya çıkmasına sebep olmuştur. Michaux, daha genç zamanlarındaki eseri *Alleghani'lerin Batısına Yolculuklar*'da (1802) der ki Batı'daki yeni yerleşimlerdeki ortak merak konusu "'Dünyanın hangi tarafından geldin?' sorusuydu. Bu uçsuz bucaksız ve verimli bölgeler kendiliğinden, dünyanın dört bir yanından gelen sakinlerin adeta buluşma noktası ve ortak ülkesi olmuştur.

Modası geçmiş, Latince bir deyiş kullanmak gerekirse, *Ex Oriente lux; ex Occidente FRUX*[12] diyebilirim. Işık Doğu'dan; MAHSUL Batı'dan.

İngiliz gezgin ve Kanada Genel Valisi Sir Francis Head, bize der ki, "Yeni Dünya'nın hem kuzey hem de güney yarımkürelerinde, Doğa yalnızca işlerini geniş bir ölçekte ana hatlarıyla çizmemiş, aynı zamanda tüm resmi Eski Dünya'yı betimleyip süslerken kullandıklarına nazaran daha parlak ve dolgun renklerle boyamıştı... Amerika'nın semaları çok daha yüksek görünür, gökyüzü daha mavi, havası daha ferah, soğuğu daha yoğun, ayı daha büyük, yıldızları daha parlak, gök gürültüsü daha güçlü, şimşeği daha parlak, rüzgârı daha kuvvetli, yağmuru daha sağanak, dağları daha yüksek, nehirleri daha uzun, ormanları daha büyük, ovaları daha düz görünür." Bu beyan, en azından, Buffon'un dünyanın bu kısmı ve ürünleriyle ilgili anlattıklarını çürütür niteliktedir...

Linnaeus çok önceleri demiştir ki "Nescio quae facies, laeta, glabra plantis americanis" (Amerikan bit-

12. Deyişin orijinali "Ex Oriente lux; ex Occidente Lex"tir ve "Işık Doğu'dan, Hukuk Batı'dan" anlamına gelir.

kilerinde hoş ve keyif verici ne bulurlar, bilmiyorum); ve benim düşünceme göre bu ülkede belki hiç belki çok az sayıda Africanae bestiae, yani Romalıların deyimiyle Afrika hayvanı, bulunmaktadır ve bu yüzden, ülke insanların yaşaması için son derece uygundur. Doğu Hindistan şehri Singapur'un merkezinin üç mil ötesinde, her yıl bazı insanların kaplanlar tarafından saldırıya uğradığını duyarız; ancak bir gezgin, Kuzey Amerika'nın herhangi bir yerinde gece vakti vahşi hayvan saldırısına uğrama korkusu olmadan ağaçların altına uzanabilir.

Bunlar cesaret verici ifadeler. Eğer ay burada, Avrupa'da olduğundan daha büyük görünüyorsa, muhtemelen güneş de aynı şekilde büyük görünüyordur. Amerika'nın gökleri sonsuz ölçüde yüksek, yıldızları da parlak görünüyorsa eğer, inanıyorum ki bunlar, ülke sakinlerinin bir gün elde edeceği felsefe, şiir ve din yüksekliğini temsil etmektedir. Belki de en nihayetinde, manevi cennet de Amerikan zihnine bu kadar yüksek görünecek ve onu yıldızlayan üstü kapalı anlatımlar da bu kadar parlayacaktır. Zira inanıyorum ki iklimin insan üzerindeki etkisi bu şekilde olacaktır - tıpkı dağ havasında ruhu besleyen ve ona ilham veren bir şeyler olması gibi. Bu şartlar altında, fiziksel açıdan olduğu kadar entelektüel açıdan da büyük bir mükemmeliyete ulaşmaz mı insan? Yoksa insanın hayatında geçirdiği sisli günlerin sayısı önemsiz midir? İnanıyorum ki hayal gücümüz daha da güçlenecek, zihnimiz, üstümüzdeki gökyüzü gibi daha açık, daha zinde ve daha uhrevi olacaktır -anlama kabiliyetimiz, bizi çevreleyen ovalar gibi daha kapsamlı, daha geniş olacaktır; zekâmız; yıldırımlarımız ve şimşeklerimiz, nehirlerimiz, dağlarımız ve ormanlarımız gibi daha büyük boyutlara ulaşacaktır- ve

kalplerimiz dahi, iç denizlerimizin genişliğine, derinliğe ve ihtişamına ulaşacaktır. Bir ihtimal, gezgin çıkar da ta yüzümüzün ortasındaki, keyif verici ve pürüzsüz, neşeli ve sakin ifadeleri görür. Aksi takdirde dünyanın dönmesinin ve Amerika'nın keşfinin ne anlamı var ki?

> Amerikalılara şunları söylememe bile gerek yok-
> "İmparatorluğun yıldızı, batıya doğru yol alır."

Gerçek bir vatansever olarak, Adem'in Cennet'teki rahatının, bu ülkedeki taşralıların rahatından daha yerinde olduğunu düşünecek olsam utanırım.

Tabii, Massachusetts'e olan bu beğenimiz sadece New England ile sınırlı değildir. Her ne kadar Güney'e yabancılaşmış olsak da, Batı'yı beğeniriz. İskandinavyalılarda olduğu gibi, denizi kendilerine miras alan küçük oğullarımızın evidir orası. İbranice çalışmak için artık çok geç; günümüzde argoyu anlamak dahi daha önemli.

Birkaç ay önce Ren Nehri'nin manzarasını görmeye gittim. Bir Orta Çağ rüyası gibiydi. Nehrin, hayal gücünden daha fazlası olan tarihi akıntısından, Romalılar tarafından inşa edilmiş ve sonraki kahramanlar tarafından onarılmış olan köprülerinin altından, bizzat adları bile kulağıma müzik gibi gelen ve her biri bir efsanenin konusu olmuş şehirlerin ve kalelerin yanından yüzerek geçtim. Aralarında sadece tarihten bildiğim, Ehrenbreitstein ve Rolandsec ve Coblentz vardı. En çok ilgimi çeken ise harabelerdi. Sularından ve asmalarla kaplı tepelerden ve vadilerden, Kutsal Topraklar'a doğru yola çıkan Haçlıların şarkılarına benzer dingin bir müzik yükseliyordu. Sanki bir büyünün etkisi altındaymış gibi, sanki destansı bir çağa ayak basmışım ve yiğitlikle dolu

bir atmosferi soluyormuşum gibi süzülüyordum suyun üstünde.

Kısa bir süre sonra, Mississippi'nin manzarasını izlemeye gittim. Şimdinin ışığı altında ırmaktan yukarı çıkarken buharlı gemilerin yakıt ikmali yaptığını gördüm, yükselen şehirleri saydım, Nauvoo'nun yeni harabelerine dalıp gittim, akıntı boyunca batıya ilerleyen Yerlileri izledim. Daha önce Moselle'ye baktığım gibi Ohio'ya ve Missouri'ye baktım ve Dubuque ve Wenona's Uçurumu'nun efsanelerini dinledim. Geçmişten veya şimdiden ziyade, geleceği düşünüyordum hâlâ. Bunun da, farklı bir tür Ren akıntısı olduğunu fark ettim. Kalelerin temelleri atılacaktı, nehrin üzerinde ünlü köprüler yükselecekti; ve farkında olmasak da, BUNUN, DESTANSI ÇAĞIN TA KENDİSİ OLDUĞUNU gördüm; çünkü kahraman, insanların en basiti ve mütevazısı olacaktı.

Bahsettiğim Batı, Yabani'nin diğer adından başka bir şey değildir, ve söylemeye hazırlandığım şey, Dünya, Yaban'da muhafaza edilecektir. Her ağaç, liflerini Yaban'ın arayışına yollar. Şehirler onu fiyatı ne olursa olsun ithal ederler. İnsanlar onun için saban sürer ve denize açılırlar. İnsanlığı sağlamlaştıran iksirler ve ağaç kabukları ormandan ve yabandan gelir. Atalarımız, barbarlardı. Romulus ve Romus'un bir kurt tarafından emzirilmesini anlatan hikâye anlamsız bir masal değildir. Zirveye çıkmış olan her devletin kurucuları, gıdalarını ve güçlerini benzer bir vahşi kaynaktan almışlardır. İmparatorluğun evlatları, kurt tarafından emzirilmemiş oldukları için, kuzey ormanlarının kurt tarafından emzirilmiş olan çocukları tarafından fethedildiler ve yerlerinden edildiler.

Mısırın yetiştiği ormana ve çayıra ve geceye inanıyorum. Çayımıza baldıran otu, ladin ağacı veya mazıyı karıştırmaya ihtiyacımız var. Kuvvet için yemek içmekle saf oburluktan yemek içmek farklıdır. Hottentotlar Afrika ceylanının iliğini ve diğer antilopları, gayet doğal bir şekilde, çiğ çiğ iştahla silip süpürürler. Kuzeyde yaşayan bazı Kızılderililer kutup ren geyiğinin iliğini ve yumuşak olduğu sürece boynuzlarının uçları da dahil olmak üzere diğer çeşitli yerlerini çiğ yer. Ve bu noktada, bir ihtimal, Paris'in şeflerinden erken davranıp avantaj sağlamışlardır. Genelde ateşi beslemek için kullanılanları alırlar. Bu, gelişim açısından ahırda beslenmiş sığırın ve mezbaha domuzunun etinden muhtemelen daha faydalıdır. Bana hiçbir medeniyetin bakmaya dayanamayacağı yabanı verin, sanki Afrika ceylanının çiğ yenilen iliğiyle yaşıyormuşuz gibi...

Orman ardıcının melodisine komşu olan bazı topraklar vardır ki oralara göç etmek isterim; kimsenin yerleşmemiş olduğu, sanıyorum ki iklimlerine zaten alışık olduğum... Afrikalı avcı Cumming dev boğa antilobunun derisinin, yeni ölmüş tüm diğer antiloplar gibi, ağaçların ve çimenlerin en tatlı kokusunu saldığını söyler. Her insanın vahşi bir antilop gibi olmasını, Doğa'nın bir parçası olmasını isterim; bizzat kendisi, varlığını hissedişimizi tatlı bir şekilde ısıtmalı, Doğa'nın en çok gezindiği kısımlarını hatırlatmalı. Alaycı davranmak gibi bir niyetim yok; avcının ceketinden gelen misk sıçanı kokusu, tüccarın ya da âlimin kıyafetlerinden yayılan kokudan daha tatlı gelir bana. Giysi odalarına girdiğimde ve kıyafetlerine dokunduğumda, ziyaret etmiş oldukları çimenlerle dolu ovalar ya da çiçekli çayırlar değil, tozlu dükkânlar ve kütüphaneler gelir aklıma.

Yanık bir ten son derece saygıdeğer bir şeydir ve bronz renk, bir insana -ormanların bir sakinine- beyaz tene göre daha uygundur. "Soluk benizli adam!" Afrikalıların ona acıma duygusu beslediği şüphesiz. Doğabilimci Darwin der ki, "Bir Tahitili'nin yanında yıkanan beyaz bir adam, canlı bir şekilde açık alanlarda büyüyen güzel, koyu renkli bir bitkiye kıyasla bahçıvanın sanatıyla ağartılmış bir bitkiye benzer."

Ben Jonson haykırır,-
"Hoş olan, iyiye ne kadar yakın!"
Aynı şekilde ben de derim ki,-
"YABANİ olan, iyiye ne kadar yakın!!"

Hayat, yabanla birlikte var olur. En canlı olan, en yabani olandır. İnsana boyun eğmemiş olan varlığı onu yeniler. Her daim ilerleyen ve asla dinlenmeyen, hızlıca büyüyen ve hayattan sonsuz taleplerde bulunan kişi, her zaman için kendini yeni bir ülkede ya da yabanda, hayatın hammaddesiyle çevrelenmiş bir şekilde bulacaktır. İlkel orman ağaçlarının zayıf köklerine tırmanacaktır.

Benim için umut ve gelecek, bahçelerde ve ekilmiş tarlalarda değil, kasabalarda ve şehirlerde değil; dayanıklı ve hareketli bataklıklardadır. Bir ara satın almayı düşündüğüm bir çiftliğe duyduğum sevgiyi tahlil ettiğimde, beni asıl çeken şeyin birkaç metrekarelik geçit vermez, dipsiz bir bataklık, çiftliğin bir köşesinde yer alan doğal bir batak olduğunu fark etmiştim. Gözlerimi kamaştıran mücevher, işte buydu. Varlığımı, kasabadaki ekili bahçelerden ziyade kasabamın çevresindeki bataklıklardan alıyorum. Gözüme, yeryüzünün üstündeki bu müşfik yerleri kaplayan sık biberiye yataklarından daha

güzel görünen bir çiçek bahçesi yoktur. Botanik, bana orada yetişen ağaççıkların isimlerini vermekten ileri gidemez: hep beraber titrek bataklık yosunun yanında yer alan mavi yemiş, biberiye, defne gülü, açelya ve ağugülü... Sık sık, evimin ön cephesinin başka çiçeklere ve kenarlıklara, nakledilmiş alaçamlara ve budama kutularına, hatta çakıl döşenmiş yollara değil; bu mat kırmızı çalılara bakması gerektiğini düşünürüm. Penceremin altında, temeli kazarken çıkarılmış kumu örtmek için başka bir yerden taşınmış el arabası dolusu toprak değil, bu verimli parçalar olmalı. Niçin evimi, salonumu, ön bahçem diyeceğim, o yavan tuhaflıklar topluğunun, o Doğa ve Sanat'a dilenmiş zayıf özürün arkasına değil de, bu manzaranın arkasına koymayayım? Marangoz ve duvarcı ayrıldıktan sonra, etrafı temizlemek ve düzgün bir görünüş yaratmak için bir çabadır bu; içeride yaşa-

yan kadar yoldan geçen için de gösterilmiş bir çabadır. En güzel zevki yansıtan ön bahçe çiti, benim için asla incelenecek hoş bir nesne olmamıştır; en incelikli süslemeler, meşe tepeleri, vesaire, hepsi kısa bir süre içinde yıpranmıştır ve beni iğrendirmiştir. Eşiklerinizi bataklığın kenarına yapın ki (kuru bir kiler için en iyi yer olmasa da) o yönde insanların gelebileceği bir giriş olmasın. Ön bahçeler, içinde gezinmek için değil, en fazla içinden geçmek için yapılmıştır; arka yoldan da geçebilirsin.

Evet, huysuz biri olduğumu düşünebilirsiniz fakat insan sanatının yaratabileceği en güzel bahçenin civarında mı yaşamak istersin, yoksa Kasvetli Bataklık'ın orada mı diye sorulsa, kesinlikle bataklıkta yaşamaya karar verirdim. Ne kadar beyhude gelirdi bana o zaman emekleriniz, hemşerilerim!

Moralim, şüphesiz dışarıdaki kasvete oranla artar.

Bana okyanusu, çölü ya da yabanı verin! Çölde bulunan saf hava ve yalnızlık, nem ve bereket eksikliğini telafi eder. Gezgin Burton, bundan bahseder: "MORALİN artar; samimi ve candan, ılımlı ve dürüst bir hale gelirsin... Çölde, alkollü içkiler yalnızca iğrenme uyandırır. Mutlak hayvani varoluşta canlı bir haz vardır." Tataristan'ın steplerinde uzun süre dolaşanlar der ki, "İşlenmiş tarlalara yeniden geldiğimizde, uygarlığın endişesi, karmaşıklığı ve telaşı bizi bunalttı ve boğdu; hava bize yetmiyormuş gibi geliyordu ve sanki her an oksijensizlikten ölecek gibi hissediyorduk." Dinlenmek istediğimde en karanlık ormanları, en sisli ve en sonsuz ve, hemşerilerime göre, en kasvetli bataklıkları arardım. Bir bataklığa, sanki kutsal bir yere, bir *sanctum sanctorum*'a girermiş gibi girerdim. Doğa'nın kudreti, iliği oradadır. Orman, bakir toprakları kaplar, ve ağaçlar için faydalı olan toprak, insan için de uygundur. Kişinin çiftliğinin gübreye ne kadar ihtiyacı varsa, sağlığının da o kadar çok yeşil alana ihtiyacı vardır. O yeşil alanlar, insanın beslendiği, güçlü etlerdir. Bir kasabayı kurtaran, orada yaşayan erdemli insanlardan ziyade, çevresindeki ormanlar ve bataklıklardır. Üstünde ilkel bir orman yetişirken altında ilkel başka bir ormanın çürüdüğü kasaba, sadece mısır ve patates yetiştirmeye değil, gelecek nesillerde şairler ve filozoflar yetiştirmeye de uygundur. Böyle bir toprakta Homer ve Konfüçyüs ve diğerleri yetişir; ve böyle bir yabandan çekirge ve yabani bal yiyen Reformcu çıkar.

Vahşi hayvanları korumak, genelde yaşamaları ya da ziyaret etmeleri için bir orman yaratmak anlamına gelir. Aynısı insan için de geçerlidir. Yüz yıl önce, sokaklarımızda, kendi ormanlarımızdan gelen ağaç kabukları satılırdı. Bence bu ilkel ve sağlam ağaçların görünüşün-

de, insanların düşüncelerinin liflerini sağlamlaştıran ve pekiştiren bir sepileme ilkesi gizliydi. Ah! Şimdi bile, doğmuş olduğum köyün yozlaşmış günlerini, iyi bir kalınlığa sahip bir sürü ağaç kabuğu toplayamadığımız, daha fazla katran ve terebentin üretemediğimiz günleri düşünerek ürperiyorum.

Uygar uluslar -Antik Yunan, Roma, İngiltere- bulundukları yerde antik çağlardan beri çürümekte olan ilkel ormanlar sayesinde ayakta durmuşlardır. Toprak tükenene kadar hayatta kalmışlardır. İnsanlığın kültürüne yazık! Yeşil toprak tükendiğinde, bir ulustan beklenecek çok az şey kalır, atalarının kemiklerini gübre yapmak zorundadır. Şair orada, kendi fazla yağıyla beslenir, filozof kendi ilik kemiklerini emmek zorunda kalır.

"Bakir toprağı işlemenin", Amerikalı'nın görevi olduğu, "burada tarımın çoktan başka yerlerde görülmemiş boyutlara ulaşmış olduğu" söylenir. Çiftçinin, Kızılderili'yi yerinden etmesinin nedeninin bile, çayırı kurtarmak ve böylece kendini daha güçlü, bazı açılardan daha doğal bir hale getirmek olduğunu düşünüyorum. Geçen gün bir adam için bir bataklıktan geçen 664 metre uzunluğundaki düz bir çizgiyi ölçüyordum. Dante'nin cehennem bölgelerinde okuduğu yazı, bu bataklığın girişinde yazıyor olabilirdi: "Buraya adımını atan sen, tüm umutlarını geride bırak," yani buradan çıkış umutlarını; mevsim kış olsa da, işverenimin hakikaten gırtlağına kadar batmış olduğunu ve arazisinde canını kurtarmak için yüzdüğüne şahit oldum. Buna benzer başka bir bataklığı da vardı; fakat tamamen suyun altında kaldığı için bu bataklığın ölçümünü yapamadım. Üçüncü bir bataklığın ÖLÇÜMÜNÜ ise uzaktan yaptım. İşverenim, içgüdülerine sadık bir şekilde, ihtiva ettiği çamur yüzünden, bu

bataklıktan ne olursa olsun vazgeçmeyeceğini belirtti. Aynı zamanda önümüzdeki kırk ay içinde, bataklığın tamamının etrafına bir hendek kazmayı ve böylece bataklığı küreğinin büyüsüyle kurtarmayı düşünüyordu. Ondan, sadece bir sınıf tipini anlatmak için bahsediyorum.

En önemli zaferlerimizi kazanmamıza yardımcı olan, babadan oğula yadigar olarak bırakılması gereken silahlar, kılıç ve mızrak değil; birçok çayırın kanıyla ve iyi dövüşmüş tarlanın tozuyla kaplanmış olan çalı makası, çim biçme makinesi, kürek ve çapadır. Rüzgârlar, Kızılderili'nin mısır tarlasını çayıra saçınış, onun izlemek için yeterince becerisinin olmadığı yerleri işaret etmiştir. Toprağa sağlamca yerleşebilmek için midye kabuğu dışında herhangi bir araca sahip değildi. Öte yandan çiftçi, saban ve kürekle silahlanmıştır.

Edebiyatta bizi yalnızca yaban çeker. Yavanlık, evcilliğin diğer adıdır... Bize zevk veren, Hamlet'teki, İlyada'daki, bütün kutsal kitaplarda ve mitolojilerdeki uygarlaşmamış, özgür ve yabani düşüncedir; bu, okullarda öğretilmez. Nasıl ki vahşi ördek, evcil olandan daha hızlı ve güzelse, kanatlarını bataklıkların üstünde ıslatan yabani düşünce de öyledir. Gerçekten güzel bir kitap, Batı'da uzanan çayırlarda ya da Doğu'nun ormanlarında keşfedilmiş yabani bir çiçek kadar doğal, beklenmedik ve ifade edilemez bir şekilde hoş ve kusursuzdur. Deha, sıradan günün ışığı karşısında solan, insan ırkının ocağında yakılmış bir mum değil; tıpkı yıldırımın ani ışığı gibi, karanlığı görünür kılan bir ışıktır, hatta bizzat bilginin tapınağını paramparça eder.

Ozanlar döneminden Göl Şairleri dönemine kadar -Chaucer, Spenser, Milton ve hatta Shakespeare de dahil olmak üzere- İngiliz Edebiyatı, taze, ve bu anlamda ya-

bani bir hava solumaz. Antik Yunan'ı ve Roma'yı yansıtan, aslında oldukça durağan ve uygar bir edebiyattır. Yabanıllığı yemyeşil bir ormandır ve yabani insanı ise Robin Hood'dur. Doğa sevgisi bol bulunan bir şey olsa da, Doğa'nın kendisi o kadar çok bulunmaz. Tarihçesi, içindeki vahşi insanların değil vahşi hayvanların nesli tükenince bize haber verir.

Humboldt'un bilimi ve şiir farklı şeylerdir. Günümüzde şair, bilimin tüm keşiflerine ve insanoğlunun biriken öğretilerine rağmen Homer'den daha üstün değildir.

Doğa'yı ifade eden edebiyat nerede? Rüzgârları ve akıntıları kendisine hizmet etmeye, kendisi adına konuşmaya zorlayabilen; donun topraktan çıkarttığı kazıkları bahar geldiğinde yerine çakan çiftçiler gibi, sözcükleri eski anlamlarına çakabilen; sözcüklerini kullandığı sıklıkta türeten, sözcükleri, köklerine yapışan toprakla sayfalarına aktarabilen kişi, şairdir. Sözcükleri öyle gerçek, öyle taze ve öyle doğaldır ki, bir kütüphanedeki iki küflü sayfanın arasında yarı boğulmuş halde yatsalar bile, bahar başlangıcındaki tomurcuklar gibi açılırlar. Evet, çevrelerindeki Doğa'ya sempati duyar, sadık okuyucu için her yıl orada çiçek açar ve meyve verirler.

Yabana duyulan bu hasreti layıkıyla ifade edebilecek herhangi bir şiir bilmiyorum. Bu açıdan bakıldığında, en iyi şiirler evcildir. Tanışık olduğum Doğa'nın bile beni memnun edecek bir anlatımını, antik ya da modern hangi edebiyatta bulabileceğimi bilmiyorum. Augustan Çağı'nın[13] ya da Elizabeth Çağı'nın, kısaca hiçbir kültürün veremeyeceği bir şeyi talep ettiğimi anlamışsınızdır. Her şeyden çok mitoloji yakındır ona. Kökü en azından Yunan mitolojisinde olan Doğa, İngiliz edebiyatında

13. 18. yüzyılın ilk yarısında İngiltere'de hâkim olan edebiyat akımı.

olandan çok daha verimlidir! Mitoloji, Eski Dünya'nın, toprağı daha tükenmemişken, hayal gücü ve imgelem daha küflenmemişken, verdiği üründür, ve eski canlılığın yitmemiş olduğu yerlerde de bu ürünü vermeye devam eder. Diğer tüm edebiyatlar, evlerimizi gölgeleyen karaağaçlar kadar dayanıklıdır; fakat mitoloji, Batı Adaları'nın büyük ejderha ağacı gibidir, insanlık kadar eskidir ve diğerleri var olmaya devam etse de etmese de, insanlık var olduğu sürece o da var olacaktır; çünkü içinde geliştiği toprak, diğer edebiyatların çürümesiyle meydana gelir.

Batı, masallarını, Doğu'nun masallarına eklemeye hazırlanıyor. Ganj, Nil ve Shine vadileri ürünlerini verdikten sonra; sıra Amazon, Plate, Orinoco, St. Lawrence ve Mississippi vadilerinin ne ürün vereceğini görmeye geldi. Belki de, Amerikan özgürlüğü çağlar boyunca, geçmişin bir kurgusu haline gelmiştir, tıpkı bir yere kadar şimdiki ânın kurgusu olduğu gibi. Artık dünya şairleri Amerikan mitolojisinden ilham alacak.

Yabani insanların en vahşi rüyaları bile; günümüzde İngilizler ve Amerikalılar arasında yaygın olan hislere hitap etmiyor olsalar da, daha az hakiki değillerdir. Her hakikat, yaygın olan hislere ya da sağduyuya hitap etmez. Doğada, lahanaya yer olduğu gibi yaban asmasına da yer vardır. Bazı hakikat ifadeleri anımsatıcıdır, diğerleri deyim yerindeyse yalnızca HİSSEDİLEBİLİRDİR, diğerleriyse kehanete benzerdir. Kimi hastalık biçimleri, sağlık biçimlerini bile önceden haber verebilir. Yerbilimciler; yılan, griffon, uçan ejderha tasvirlerinin ve hanedan armalarının diğer düşsel süslemelerinin ilk örneklerinin, insanın yaratılışından önce soyu tükenmiş olan fosil türlerin biçimleri olduğunu, böylelikle bu ar-

maların, organik varoluşun önceki devirlerine dair soluk ve belirsiz bir bilgiyi işaret ettiklerini keşfetmişlerdir. Hindular, dünyanın bir fil, filin bir kaplumbağa ve kaplumbağanın da bir yılan üzerinde durduğuna inanırlardı; önemsiz bir tesadüf olabilir fakat, bu noktada, yakın bir zamanda Asya'da bir fili taşıyabilecek büyüklükte bir kaplumbağa fosilinin bulunduğundan bahsetmek pek de yersiz olmayacaktır. İtiraf etmeliyim ki, zamanın ve gelişimin düzenini aşan bu yabani imgelemler hoşuma gidiyor. Zekânın en yüce eğlenceleridir bunlar. Keklik bezelyeleri sever, ama kendisiyle beraber tencereye girecek olanları değil.

Kısacası, bütün iyi şeyler yabanidir ve özgürdür. Bir enstrümanla ya da insan sesiyle üretilen bir müzik melodisi -mesela bir yaz gecesi duyulan borazan sesini düşünün- tüm yabaniliğiyle alaysız bir şekilde konuşur ve bana ormanlarındaki yabani hayvanların çığlıklarını hatırlatır. Yabaniliklerinin anlayabildiğim kadarı buydu. Arkadaşlarım ve komşularım, yabani insanlar olsun, evcilleşmiş insanlar değil. Vahşinin yabaniliği, iyi insanların ve aşıkların karşılaştığı korkunç gaddarlığın soluk bir sembolünden başka bir şey değildir.

Evcilleşmiş hayvanların doğuştan gelen haklarını geri almalarını, doğal yabani alışkanlıklarını ve canlılıklarını tamamen kaybetmemiş olduklarını göstermelerini görmeyi bile severim; tıpkı komşumun ineğinin ilkbahar başlangıcında otlağından kaçması, ırmağın soğuk ve gri akıntısında yüz yirmi beş - yüz elli metre yüzmesi ve erimiş karla şişmesi gibi. Mississippi'yi geçen bir bufaloydu o. Bu yiğitlik, zaten şerefli olan sürüye, gözümde biraz daha şeref katmıştır. İçgüdünün tohumları, sığırların ve atların kalın derisinin altında, tıpkı toprağın derin-

liklerindeki tohumlar gibi, sonsuza dek muhafaza edilir.

Sığırlarda coşku beklenmedik bir şeydir. Bir gün, bir düzine boğa ve inekten oluşan bir sürünün, dev fareler hatta kedi yavruları gibi acemi bir neşeyle koşuştuğunu ve oynadığını görmüştüm. Kafalarını sallıyor, kuyruklarını kaldırıyor ve tepe boyunca koşturuyorlardı; boynuzları kadar hareketleri de geyik familyasıyla akraba olduklarını gösteriyordu .Fakat, heyhat! Ani bir ÇÜŞ sesi! heyecanlarını bir anda bastıracak ve o yabani hayvanları birer bifteğe indirgeyecekti; kendiliğinden hareket eden bir makineye benzeyen bu hayvanların yanlarını ve kaslarını sertleştirecekti. İnsanlığa "Çüş" diye haykıran Şeytan değil de neydi? Hakikaten de, sığırların yaşamı, tıpkı insanların yaşamı gibi, hareket eden bir tür makineye benzer; sığırlar bir seferde bir yere doğru hareket eder ve insan da, makineleri yardımıyla, atı ve sığırı yarı yolda karşılar. Kırbacın dokunduğu yer, o zamandan beri kötürümdür. Kim, temizlenmiş, bütün bir sığır vücudundan bahsettiğimiz gibi evcil bir kedinin vücudundan bahsedebilir ki?

İnsanların köleleri haline getirilmeden önce atların ve danaların iradelerinin kırılmasının gerekmesi ve insanların da toplumun itaatkâr üyeleri haline gelmeden önce arkalarında ekilecek birkaç yabani yulaf tanesi bırakıyor olmaları beni memnun ediyor. Şüphesiz, tüm insanlar, uygarlık için aynı derecede uygun değildir; ve çoğunluğun, tıpkı köpekler ve koyunlar gibi, miras alınmış bir eğilim sayesinde uysal olması, diğerlerinin de doğalarının kırılması ve uysal insanlarla aynı seviyeye alçalması için geçerli bir neden değildir. İnsanlar çoğunlukla birbirlerine benzer; fakat çeşitli olmaları için farklı karakterlerle yaratılmışlardır. Sıradan bir iş için, bir

adam ya da diğeri, yani herhangi biri gayet yeterli olur; fakat yüce bir iş için, bireysel mükemmeliyet göz önüne alınmalıdır. Herhangi biri, rüzgârı durdurmak için bir deliği tıkayabilir fakat bu sahnenin tasviri kadar nadide bir eseri yalnızca bir insan meydana getirebilir. Konfüçyüs, "Tabaklanmış kaplan ve leopar derisinin, tabaklanmış köpek ve koyun derisinden hiçbir farkı yoktur" der. Ancak, ne kaplanları evcilleştirmek ne de koyunları vahşileştirmek gerçek bir kültürün yapacağı şey değildir; ve bu hayvanların kullanılabileceği en iyi yol, derilerini tabaklamaktan geçmez.

Yabancı isimlerden, örneğin subayların ya da belirli bir konu üzerine eser vermiş yazarların isimlerinden oluşan bir listeye baktığımda; bir kez daha, bir ismin pek de bir şey ifade etmediğini hatırlarım. Mesela, Menschikoff isminde, kulağıma Whisker'dan daha insani gelen bir şey bulunmaz; bir fare ismi bile olabilir rahatlıkla. Polonyalıların ya da Rusların isimleri bize nasıl garip geliyorsa, bizim isimlerimiz de onlara garip gelir. İsimleri sanki çocuk tekerlemelerinden alınmış gibidir; IERY FIERY ICHERY VAN TITTLE-TOL-TAN. Zihnimde, yeryüzünde kaynaşan bir yabani hayvan sürüsü ve bu hayvanların her birine, kendi lehçesinde barbarca bir ses iliştirmiş bir sığırtmaç canlanır. İnsanların isimleri de, tabii ki, köpek isimleri kadar, KARABAŞ ya da KONT kadar adi ve anlamsızdır. Bence insanların bilindikleri kadarıyla, kümeler halinde isimlendirilmesi felsefe açısından da yararlı olacaktır. Bireyi tanımak için yalnızca familyasını ve belki ırkını ya da türünü bilmek yeterli olurdu. Roma ordusundaki her erin kendine özgü bir isme sahip olduğuna inanmaya hazır değiliz, çünkü bu erlerin kendilerine özgü bir karakterlere sahip olduğunu

hiç düşünmedik.

Şu an, tek gerçek isimlerimiz, lakaplarımız. Olağanüstü enerjisi yüzünden, arkadaşları tarafından "Buster" diye çağrılan bir çocuk tanımıştım; bu gayet haklı bir şekilde, vaftiz isminin yerini almıştı. Bazı gezginler, bir Kızılderili'ye doğduğunda bir isim verilmediğini, kendi ismini kendi kazandığını ve bu ismin onun namı olduğunu; ve bazı kabilelerde gösterdiği her yeni yiğitlikle yeni bir isim kazandığını söylerler. Ne bir isim ne de bir nam kazanmış birinin, yalnızca kolaylık için bir isim taşıması acınası bir durumdur.

Basit isimlerin benim için ayrımlar yapmasına izin vermeyeceğim, fakat bu isimler yüzünden insanları sürüler halinde görmeye devam edeceğim. Tanıdık bir isim, bir insanı benim için daha az yabancı yapmaz. Ormanda kazanmış olduğu kendi yabani ismini gizlice muhafaza eden bir vahşiye verilmiş olabilir bu isim. İçimizde yabani bir ilkel vardır; ve belki de bir yerlerde bizim ismimiz olarak kaydedilmiş ilkel bir isim de bulunmaktadır. Tanıdık bir isim olan William ya da Edwin ismini taşıyan komşumun, bu ismi ceketiyle birlikte çıkardığını görürüm. Uyurken ya da kızgınken ya da herhangi bir tutkuyla veya ilhamla uyarılmışken, bu isim ona yapışık kalmaz. Böyle durumlarda, sanki akrabalarının, zorlukla telaffuz edilen ya da ahenkli bir şekilde söylenen orijinal, yabani ismini seslendiğini duyarım.

İşte, engin, yabani, çevremizi saran annemiz, Doğa, bir leopar gibi güzel ve çocuklarına karşı şefkat dolu... Fakat o kadar çabuk memeden kesilip topluma, yalnızca insanın insanla etkileşimi olan, en fazla İngiliz soyluluğunu, kaderinde azami hız sınırı olan bir uygarlığı üretebilmiş, bir tür akraba evliliği olan o kültüre adım

atıyoruz ki...

Toplumda, insanlığın en iyi kurumlarında, bir erken olgunlaşmanın varlığı kolaylıkla gözlemlenebilir. Hâlâ büyümekte olan çocuklar olmamız gerekirken, çoktan küçük adamlar olduk. Bana çayırlardan gübre çıkaran, toprağı derinleştiren bir kültür verin; yalnızca ısıtılmış gübreye ve gelişmiş araçlara ve kültür biçimlerine güveneni değil!

Duymuş olduğum gözleri kızarmış zavallı öğrencilerin birçoğu, bu kadar geç saatlere kadar çalışacakları yerde, dürüst bir biçimde budalaca bir teslimiyetle uyuklayacak olsalardı, hem entelektüel olarak hem fiziksel olarak çok daha hızlı gelişme gösterirlerdi.

Canlandırıcı ışığın bile aşırısı olabilir. Niepce adında bir Fransız, "aktinizm"i, güneş ışınlarının, kimyasal bir etki yaratan gücünü keşfetmiş; granit kayalar, taş yapılar ve metal heykeller için "tüm bunlar, güneş aldıkları saatlerde, aynı derecede zararlı bir etki altında kalırlar ve Doğa'nın daha az olağanüstü olmayan önlemleri olmasaydı, evrenin en usta aktörlerinden biri olan güneşin narin dokunuşuyla kısa bir süre içinde yok olurlardı." Demiştir. Fakat şunu gözlemlemiştir: "Günışığı alırken bu değişimden geçen kütleler, artık bu etkinin altında olmadıkları gece saatlerinde, eski durumlarına dönme kabiliyetine sahiptirler." Dolayısıyla, "gece ve uykunun canlılar krallığına gerekli olması gibi, karanlık saatler de cansız maddelere gereklidir" çıkarımı yapılmıştır. Ay bile her gece parlamaz, zaman zaman yerini karanlığa bırakır.

Her insanın ya da insanın her parçasının işlenmiş olmasını kabul edemem, tıpkı yeryüzündeki her akrenin işlenmiş olmasını kabul edemeyeceğim gibi: bir kısmı

işlenmiş olacaktır tabii, fakat büyük bir kısmı çayır ve orman olacak, o anki bir kullanıma hizmet etmeyecek, beslediği bitkilerin her yıl çürümesi sayesinde uzak bir gelecek için verimli bir toprak hazırlayacaktır.

Cadmus'un[14] icat ettiği harflerden başka harfler de vardır çocuğun öğrenmesi için. İspanyollar, bu vahşi ve karanlık bilgiyi ifade etmek için çok güzel bir deyim kullanır; Gramatica parda, esmer gramer, daha önce bahsettiğim leopardan gelen bir tür aklı selim.

Yararlı Bilgiyi Yayma Topluluğu'nu[15] duymuşsunuzdur. Bilginin güç olduğu, ve buna benzer şeyler söylenir. Bence Yararlı Cehaleti Yayma Topluluğu'na da aynı derecede ihtiyaç var; buna Güzel Bilgi diyeceğiz, daha yüksek bir anlamda yararlı olan bilgi; zira bu kadar çok övündüğümüz sözde bilgimizin çoğu, bir şeyler bildiğimiz için duyulan bir kibirden, gerçek cehaletimizden faydalanmamıza engel olan bir şeyden başka nedir ki? Genellikle bilgi dediğimiz şey olumlu cehaletimiz; cehalet dediğimiz şey ise olumsuz bilgimizdir. Uzun yıllar boyunca sabırla çalışarak ve gazete okuyarak -zira bilim kütüphaneleri, gazete sıralarından başka nedir- insan sayısız gerçekler biriktirir, bunları zihninde saklar; ve hayatının baharında, düşüncenin Büyük Tarlaları'nda aylak aylak dolaşır; tıpkı koşumlarını ahırda bırakan bir at gibi çimenlere koşar. Bazen, Yararlı Bilgiyi Yayma Topluluğu'na, "çimenlere koşun" diyesim gelir. Yeterince kuru saman yediniz. Bahar geldi, çimenler yeşerdi. İnekler mayıs ayı sona ermeden çayırlara koşar; gerçi Doğa'ya aykırı davranan ve tüm yıl boyunca ineğini

14. Yunan mitolojisinde, ilk alfabeyi icat etmiş olduğuna inanılan bir prens.
15. 1826 yılında İngiltere'de kurulmuş olan, bilimsel metinlerin geniş halk kitlelerine yayılmasını amaçlayan bir topluluk.

ahırda tutup kuru samanla besleyen bir çiftçi olduğunu da duydum. İşte Yararlı Bilgiyi Yayma Topluluğu da sürüsüne bu şekilde davranmaktadır.

Bir insanın cehaleti yalnızca yararlı değil, çoğu zaman güzeldir de, öte yandan sözde bilgisi çirkin olmanın yanı sıra, zaman zaman yararsızın da ötesindedir Hangisi muhatap alınacak en iyi insandır; bir konu hakkında hiçbir şey bilmeyen mi, hiçbir şey bilmeyen ve hiçbir şey bilmediğinin farkında olan, ender görülen insan mı, yoksa bir şey hakkında biraz bilgisi olan fakat her şeyi bildiğini düşünen mi?

Bilgi için duyduğum arzu sürekli değildir, fakat zihnimi ayaklarımın bilmediği atmosferlerde yıkamak için duyduğum arzu uzun ömürlü ve süreklidir. Ulaşabileceğimiz en yüksek nokta Bilgi değil, Zekâ'ya duyduğumuz Sevgi'dir. Bu yüksek bilgi, daha önce Bilgi dediğimiz her şeyin yetersizliğine dair ani bir aydınlanma getirecek olan yeni ve büyük bir sürprizden daha kesin bir şeylere tekabül edecek mi bilmiyorum; gökte ve yerde, ilmimizin hayal bile edebileceğinden daha çok şeyin olduğunun keşfi... Sisin, güneşle aydınlatılmasıdır bu. İnsan, bundan daha yüksek bir anlamda BİLEMEZ, güneşin yüzüne sakince ve dokunulmaz bir şekilde bakabileceğinden daha fazlasını bilemez: "Bunu, belirli bir şeyi algılar gibi algılamayacaksın" der Keldani Kahinleri.

İtaat edebileceğimiz bir kanunu arama alışkanlığında köleye yakışır bir şeyler vardır. Rahatlığımız için, rahatlıkla maddenin kanunlarını öğrenmeye çalışabiliriz, fakat başarılı bir hayat kanun tanımaz. Daha önce bağlı olduğumuzu bilmediğimiz bir noktada bizi bağlayan bir kanunun keşfi, hiç şüphe yok ki, talihsiz bir keşiftir. Özgür yaşa, sislerin çocuğu; bilgiye istinaden hepimiz

sislerin çocuklarıyız. Yaşamaya cüret eden insan, kanun koyucuyla olan ilişkisi itibariyle, tüm kanunların üstündedir. Vishnu Purana, "Bu etkin görevdir, esaretimiz için değil, özgürlüğümüz için olan bilgidir; diğer tüm görevler yorgun düşene kadar iyidir; diğer tüm bilgiler yalnızca sanatçının zekâsıdır" der.

Hayatlarımızda ne kadar az olay ya da dönüm noktası yaşamış, zihinlerimizi ne kadar az kullanmış, ne kadar az tecrübe sahibi olmuş olmamız dikkat çekicidir. Süratle ve kaba saba bir şekilde büyüyor olduğuma emin olmak isterdim, gerçi büyümem, uzun, karanlık ve bunaltıcı havalarda olsun, kasvetli dönemlerde olsun, bu donuk sakinliği rahatsız ederdi. Tüm hayatımız, böyle önemsiz bir komedi ve maskaralık olmak yerine ilahi bir trajedi bile olsa daha iyi olurdu. Dante, Bunyan ve diğerleri, zihinlerini bizden daha fazla kullanmış gibi görünüyor; okullarımız ve üniversitelerimizin düşünemeyeceği bir kültürün içinde yaşamışlardı. Çoğu insan ismini duyduğunda çığlıklara kapılsa da, Muhammet'in bile diğer insanlara kıyasla, uğruna yaşayacağı, ve evet uğruna öleceği daha fazla şeyi vardır.

Bir düşünce, insanı seyrek aralıklarla, belki de demiryolunda yürürken ziyaret ettiğinde, bu kişi hakikaten de yanından geçen vagonların sesini duymaz. Ancak, kısa bir süre sonra, amansız bir kanun gereğince, yaşamımız uzaklaşır ve vagonlar geri döner.

"Görünmeden gezinen hafif esinti,
Ve devedikenlerini büken
Fırtınaların Loira'sı
Rüzgârlı vadilerin gezgini
Neden kulaklarından bu kadar çabuk silindin?"

Neredeyse bütün insanlar, kendilerini topluma çeken bir etki hissederken, çok azı kendilerini Doğa'ya çeken kuvvetli bir etki hisseder. Doğa'ya gösterdikleri tepki bağlamında insanlar, sanatlarına rağmen, çoğu zaman hayvanlardan daha aşağı görünür gözüme. Bu, hayvanların durumunda, genellikle güzel bir ilişki değildir. Manzaranın güzelliğini ne kadar az takdir ediyoruz! Antik Yunanlıların dünyaya Güzellik ya da Düzen dediklerini hatırlamamız gerekir, yine de neden böyle dediklerini açıkça göremeyiz, en iyi ihtimalle bunun ilginç bir filolojik gerçek olduğunu düşünürüz.

Kendi adıma, Doğa'yla ilgili olarak, yalnızca ara sıra yaptığım kısa süreli ziyaretlerimde ayak bastığım bir dünyanın hudutlarında, bir tür sınır hayatı yaşadığımı düşünüyorum; ve topraklarına gerilediğim devlete duyduğum yurtseverlik ve bağlılık, sadece bir eşkıyanın hissedebileceği kadar. Doğal dediğim bir hayata doğru gidiyorsa eğer, tahayyül edilemez bataklıkların ve çamurlukların içinden geçen bir ılgımı bile memnuniyetle takip ederim; fakat ne ay ne de bir ateşböceği oraya ulaşan yolu göstermedi bana. Doğa, o kadar engin ve evrensel bir kişiliktir ki, tek bir özelliğini bile görmemişizdir. Doğduğum kasabanın etrafında uzanan tanıdık tarlalarda yürüyen biri, bazen kendini, arazi sahibinin tapusunda tasvir edilenden farklı topraklarda bulur; bu topraklar sanki, gerçek Concord'un hudutlarının dışında kalan uzak bir tarladır, Concord'un hükmü orada geçmiyordur ve Concord'un öne sürdüğü fikirler orada öne sürülmüyordur artık. Bizzat benim ölçmüş olduğum bu tarlalar, benim belirlemiş olduğum bu sınırlar sisin içinden hayal meyal görünmeye devam eder; fakat onları sabitleyecek bir kimya yoktur; camın yüzeyinden sili-

nir giderler ve ressamın yapmış olduğu resim aşağıdan hayal meyal görünür. Hepimizin bildiği tanıdığı dünya hiçbir iz bırakmaz ve yıldönümü görmez.

Geçen öğleden sonra, Spaulding'in çiftliğinde yürüyüşe çıktım. Batan güneşin, görkemli bir çam ormanının diğer tarafını aydınlattığını gördüm. Altın rengi ışıkları soylu bir malikaneye dağılır gibi ormanın koridorlarına dağılmıştı. Sanki hayranlık uyandıran ve aynı zamanda ışıldayan -kasabadaki insanların arasına karışmamış, ziyaret edilmemiş, güneşin kulluk ettiği- kadim bir aile Concord denilen toprakların o kısmına benden habersizce yerleşmiş gibi gelmişti. Spaulding'in kızılcık tarlasından, ormanın içinden öte tarafını, parklarını, eğlence alanlarını görmüştüm. Çamlar büyüdükçe yan duvarlarla süslemişti oraları. Evleri kolayca seçilemiyordu, içinde ağaçlar büyümüştü. Bastırılmış bir kahkahanın sesini duyup duymadığımdan emin olamıyorum. Güneş ışınlarına yaslanmış gibi görünüyorlardı. Kızları ve oğlanları vardı. Gayet iyilerdi. Çiftçinin araba yolu, ki dosdoğru malikanelerinin içinden geçerdi, onları rahatsız etmiyordu, yansıyan gökyüzünde zaman zaman bir havuzun çamurlu dibi görünüyordu. Spaulding'i hiç duymamışlardı ve komşuları olduğunu bilmiyorlardı, gerçi ben hayvanlarını eve sürerken Spaulding'in ıslık çaldığını duyabiliyordum. Hiçbir şey hayatlarındaki sükûnete denk olamazdı. Hanedan armaları sadece bir yosundu. Armanın, meşe ve çam ağaçlarına çizilmiş olduğunu gördüm. Tavan araları ağaçların tepelerindeydi. Siyasetle ilgili değillerdi. Hiç çalışma sesi gelmiyordu. Dokuduklarını ve eğirdiklerini fark etmemiştim. Rüzgâr dindiğinde ve sesler kesildiğinde hayal edilebilecek en tatlı melodik mırıltıyı, muhtemelen düşüncelerinin sesi-

ni duydum; tıpkı Mayıs ayında uzaktaki bir kovandan gelen sese benziyordu. Hiç başıboş düşünceleri yoktu ve dışarıdan bakan biri yaptıklarını göremezdi, zira işleri düğümlerle ve şişlerle değildi.

Ama onları hatırlamakta zorlanıyorum. Zihnimden geri dönülemez bir şekilde, hatta şimdi onları geri çağırmaya, kendimi yeniden toplamaya çalışırken ve konuşurken bile uzaklaşıyorlar. Ancak, en güzel fikirlerimi yeniden bir araya getirebilmek için gösterdiğim uzun ve ciddi bir çabadan sonra, onların hep bir arada yaşadıklarının farkına varıyorum. Eğer böyle aileler olmasaydı, sanırım Concord'dan taşınmam gerekebilirdi.

New England'da bizi her yıl daha az güvercinin ziyaret ettiğini söylemeye alıştık. Artık ormanlarımızda onlar için meşe palamudu yetişmiyor. Yani görünen o ki, zihnimizdeki koru, -gereksiz hırs yangınlarını beslemek için satılmış veya değirmene gönderilmiş- tahrip edilmiş olduğu için, büyüyen her insanı her yıl daha az düşünce ziyaret ediyor ve bu düşüncelerin konması için ancak birkaç dal bırakılmış. Artık bizle ne gelişiyor ne de üreyorlar. Daha yumuşak bir mevsimde, belki, zihnin manzarasından soluk bir gölge uçar, bahar ya da sonbahar göçü sırasında bir düşünceyle KANATLANMIŞTIR; fakat yukarı baktığımızda, düşüncenin özünü tespit edemeyiz. Kanatlı fikirlerimiz kümes hayvanlarına dönüştü. Artık yüksekten uçmuyorlar ve yalnızca Şangay'ın ya da Koçin-Çin'in görkemine erişebiliyorlar. Bildiğiniz bu BÜYÜÜK fikirler, BÜYÜÜÜK adamlar!

Dünyayı kucaklıyor, tepesine pek nadiren çıkıyoruz! Bence kendimizi biraz daha yükseltebiliriz. Bir ağaca tırmanabiliriz, en azından. Bir keresinde, kendi hesabıma düşeni, bir ağaca tırmanırken bulmuştum. Tepenin

üzerinde uzun bir akçamdı, iyi bir düşüşe rağmen karşılığını da pek iyi almıştım; ufukta daha önce görmediğim yeni dağlar keşfettim, yeryüzünden ve gökkubbeden çok daha fazlası. Ağacın etrafında yetmiş yıl boyunca yürümüş olabilirdim, yine de onları asla göremezdim. Fakat en önemlisi, sadece en üstlerdeki dalların uçlarında, minik ve narin külaha benzeyen birkaç kırmızı tomurcuk; akçamın gökyüzüne doğru bakan verimli çiçeklerini keşfettim; Haziran ayının sonlarına doğruydu. En tepedeki külahı hemen kasabaya götürdüm ve mahkeme günü olduğu için sokaklarda yürüyen yabancı jüri üyelerine ve çiftçilere ve kereste satıcılarına ve oduncular ve avcılara gösterdim ve hiçbiri daha önce buna benzeyen bir şey görmemişti ama sanki bir yıldız düşmüş gibi şaşırdılar. Sütunların tepesindeki işlerini de daha aşağıda yer alan, görünür kısımlardaki işleri kadar kusursuz bir şekilde yapan antik mimarlar! Doğa en başından beri, ormanın minik çiçeklerini gökyüzüne doğru, insanların başlarının üstünde kalacak ve insanların göremeyeceği bir şekilde büyütmüştür. Biz çayırlarda sadece ayaklarımızın dibindeki çiçekleri görürüz. Doğa'nın beyaz çocukları kadar kırmızı çocuklarının da tam tepesinde, çamlar asırlardır her yaz, kendi narin tomurcuklarını en yüksek dallarında büyütmüş, ama o topraklardaki neredeyse hiçbir çiftçi ya da avcı onları görmemiştir.

En önemlisi, şimdiki zamanda yaşamaya vaktimiz yok. Geçmişi hatırlarken, akıp giden hayatın bir ânını bile kaybetmemiş olan kişi, bütün ölümlülerden daha fazla kutsanmış biridir. Eğer felsefemiz ufkumuzun sınırları içinde yer alan her çiftlik avlusunda öten horozu duymuyorsa, gecikmiş demektir. Bu ses ekseriyetle bize kendi uğraşlarımızda ve düşüncelerimizin alışkanlığın-

da paslanmakta ve antikalaşmakta olduğumuzu hatırlatır. Felsefesi, bizimkine kıyasla daha yeni bir zamana denk gelir. Öne sürdüğü daha yeni bir ahit, bu ana uygun bir öğreti vardır. Geride kalmamıştır, erken kalkmış ve uğraşlarına erken başlamıştır; onun olduğu yerde bulunmak, doğru anda bulunmak, zamanın en ön sırasında yer almak demektir. Bu, Doğa'nın sağlık ve sıhhatinin dışavurumudur, tüm dünya için bir gösteriştir - ilkbaharın fışkırmasının gürbüzlüğü, İlham Perileri'nin yeni pınarı, zamanın en son ânının kutlamasıdır. Yaşadığı yerde kaçak köle yasaları onaylanmaz.. Bu notayı duyduğundan beri efendisine defalarca ihanet etmeyen biri var mıdır ki?

Bu kuşun melodisinin marifeti, tüm kederlerden özgür olmasında yatar. Şarkıcı bizi kolayca gözyaşlarına veya kahkahalara sürükleyebilir, ama nerede bizi saf bir sabah neşesi ile heyecanlandıran? Kasvetli mezbelelerde, tahta kaldırımların bir pazar günü şahit olunan korkunç sessizliğini ya da belki bir yas evinin sükûnetini bozan, yakından ya da uzaktan gelen bir horoz sesi duyduğumda, "Ne olursa olsun, işte bizden biri daha" diye düşünürüm, hislerimin coşkusu aniden geri döner.

Geçen kasım ayında bir gün olağanüstü bir günbatımı yaşadık. Çayırda, küçük bir çayın kaynağında yürüyordum. Soğuk, gri bir günün sonunda güneş, nihayet, batmadan hemen önce ufukta aydınlık bir tabakaya ulaştı; sanki ışınlarındaki tek zerrecikler bizmişiz gibi gölgelerimiz çayırın üzerinden batıya doğru uzarken, kuru otların ve diğer ufuktaki ağaçların köklerinin ve yamaçtaki çalıların yapraklarının üstüne çok yumuşak ve parlak sabah güneşi düştü. Bir dakika önce tahayyül edemeyeceğimiz bir ışık yayıldı ve hava öyle sıcak ve

dingindi ki o çayırın bir cennet haline gelmesi için hiçbir şey eksik değildi. Bunun, bir daha hiç yaşanmayacak, bir kerelik bir olay olmadığını, sonsuza kadar, sayısız akşamlar boyunca meydana geleceğini, burada yürüyecek olan son çocuğu da neşelendirip rahatlatacağını düşündüğümüzde; daha da görkemli bir hale büründü.

Güneş, şehirlerin üstüne saçtığı tüm görkemi ve ihtişamıyla ve belki de daha önce hiç batmadığı bir şekilde, hiçbir evin görünmediği ıssız bir çayırın üstünde batar. Kanatları bu güneşin ışınlarıyla parlayacak olan sadece tek bir münzevi bataklık kartalı, ya da bu günbatımını yuvasından izleyecek olan tek bir misk sıçanı vardır. Siyah sularıyla küçük bir dere, bataklığın ortasında, çürümekte olan bir kütüğün çevresinden yavaşça akar, kıvrılmaya yeni başlamıştır. Solmuş çimenleri ve yaprakları yaldızlayan çok saf ve parlak bir ışığın içinde yürüdük; o kadar yumuşak ve durgun bir şekilde parlaktı ki, daha önce hiç dalgalanmayan ve mırıldanmayan böyle bir altın selinde yıkanmamış olduğumu düşündüm. Her ağacın batıya bakan tarafı ve yükselen toprak Cennet'in sınırıymış gibi parlıyordu ve arkamızdaki güneş, akşam vakti bizi eve güden nazik bir çoban gibiydi.

Böylece Kutsal Topraklar'a doğru aylakça dolaştık, ta ki bir gün, güneş daha önce hiç olmadığı kadar parlayarak bir ihtimal zihinlerimizin ve kalplerimizin içine ışıyana ve bütün hayatlarımızı uyandırıcı ışığı ile aydınlatana kadar; sonbaharda bir nehir kenarındaki gibi sıcak ve berrak ve altın rengi...

SİVİL İTAATSİZLİK - YÜRÜMEK

Henry David Thoreau

"En iyi devlet,
yönetmeyen devlettir."

Walden'in yazarı, ünlü Amerikan düşünürü Henry David Thoreau'nun en önemli bu iki denemesini okurken modern devlet anlayışının ve onun yarattığı yaşam biçiminin çarpıcı bir biçimde gözler önüne serildiğine tanıklık edeceksiniz. Bu denemeler, doğadan koparılan insanın, kapitalizmin ve devletin elinde nasıl şekillendiğini görmek için de mutlaka okunmalı.

THG
0893738
CGC
THG 0691

ISBN: 978-605-4849-67-3
9 786054 849673

9 ₺
KDV DAHİL